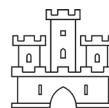

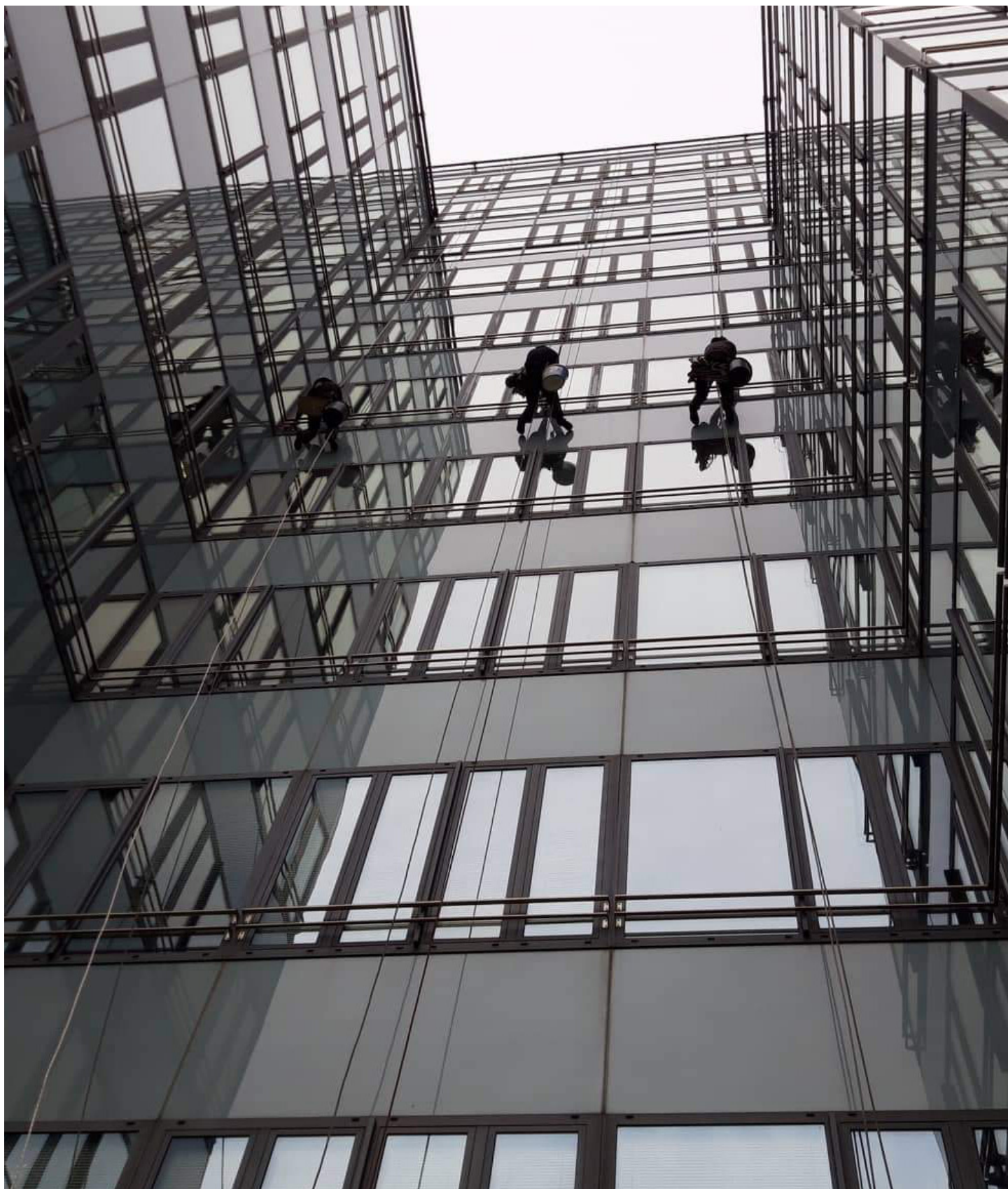
ZRAZU

BRATISLAVA - STARÉ MESTO

informácie, rady, program, zaujímavosti

12/2022

Na tému zmeny som sa rozprávala s tým najpovolanejším, ktorý má so zmenami nespočetné skúsenosti. Prinášam vám rozhovor s rokom Dvetisícdvadsaťdva, ktorý sa o chvíľu zmení zo Starého na Nový tak, ako to robí už stovky rokov.

— Dobrý deň, pán Rok. Ďakujem, že ste súhlasili s týmto stretnutím.

— Ďakujem za pozvanie. Ani sa nepamätám, kedy naposledy, a či vôbec niekedy so mnou niekto hovoril.

— Vitajte. Našou dnešnou témou je zmena.

— Prečo?

— Jednoducho preto, že je zaujímavá. Zmeny sa dejú neustále a prinášajú celú škálu reakcií. Na niektoré zmeny sme pripravení a ideme im v ústrety s otvorenou náručou. Ale sú aj také, na ktoré sa pozeráme cez prsty a aj o 10 rokov si hovoríme, že dnes by sme to spravili inak.

— Áno, zmena je zaujímavá téma, ja sám o nej viem veľmi veľa. Prežil som stovky, tisícky zmien. Možno sa zdá, že som na zmenu pripravený, lebo prichádza pravidelne, vždy v rovnakom čase. Ale nie je to tak.

— Práve preto som si vás vybrala na tento rozhovor. Vždy na konci decembra sa zmeníte zo Starého na Nový. Je to to opačný proces, ako zažívame my, ľudia. My sa meníme z mladých na starých. Ako to prežívate?

— To je naozaj veľmi zhurta, otázka na prežívanie... No, popravde, ja to veľmi neprežívam. Je to tým, že ako Rok nemám žiadne emócie. A aj keby som mal, neplýtvaj by som nimi na niečo, čo neviem zmeniť. (Aha, opäť tá zmena!)

— Myslíte si, že to, ako veci prežívame, sa dá len tak jednoducho zmeniť?! Je vidieť, že nie ste človek!

— Nie som. A tešil by som sa z toho, keby som mal emócie. To by ale znamenalo, že som človek, čo by radosť z toho, že nie som človek, mohlo narušiť.

— Vráťme sa k téme.

— Dobre, rád sa vraciam k zaujímavým veciam.

— Čo vám zmena z roka na rok prináša?

— Z Dvetisícdvadsaťdva sa zmením na Dvetisícdvadsaťtri. Ako Dvadsaťdvojka neprestanem úplne existovať. Stále tu budú dôkazy o mojej existencii, napríklad laureáti Nobelovej ceny, víťazi Eurovízie alebo účtovníctvo. A už teraz existuje aj Dvadsaťštvorka. Stačí otvoriť kalendár a ľalá, Dvadsaťštvorka tam má svoje čísla, svoje plány a záväzky. Jasný dôkaz o tom, že žiadna zmena nie je ani absolútna, ani trvalá.

— Nie je pre vás náročné žiť s vedomím, že trváte len jeden rok?

— Asi ste ma dobre nepočúvali. Jednak nemám emócie a jednak ja netr-

vám len rok. Neustále sa mením, ale to neznamená, že zanikám a vznikám. Nemám túto tendenciu vždy začínať na zelenej lúke a všade, kam prídem, všetko nanovo vytvárať. Staviam na tom, čo mám.

— To je pozoruhodné. Čiže, ak by sme šli do detailov, tak zmena ako taká neexistuje.

— Výborne, teraz ste to vystihli. Vidíte, mám na vás dobrý vplyv!

— Veľmi pekne ďakujem.

— Ešte sa neradujte.

— Ved' ja sa len tak opatrne. Prudká radosť by bola priveľká zmena oproti môjmu životnému pesimizmu.

— A prečo ste taká pesimistická?

— Ja ani neviem. Z neustálych zmien? Zo všetkých tých, ktoré sa dejú bez môjho súhlasu. Aby som to vyvážila, dobrovoľne, až plánovite sa vyhýbam tým ostatným.

— A máte pocit, že o niečo prichádzate?

— Presne. Akoby medzi tými zmenami, na ktoré nemám čas (v zásade mi chýba len odvaha) bolo niečo, čo by veľa zmenilo.

— Čo napríklad?

— Mňa.

— Vidíte a sme pri merite veci. (Hm, viem meritokratický rozhovor, takmer sa z toho teším!) Komu by ste zásluhu za toto brilantné vyústenie pripísali?

— Jednoznačne sebe.

— Ja som tu bol akože na nič?

— Nie, boli ste naozaj príjemným spoločníkom. A to nie len teraz, v závere, ale už od 1. januára. A, ako ste povedali, ostanete navždy zapísaný, minimálne v knihe faktúr.

— To ste povedali pekne.

— Bol to môj zámer, pekne sa s vami, pán Rok Dvetisícdvadsaťdva, rozlúčiť.

— Veľmi pozorné. Takže ohňostroje tentokrát nebudú?

— Určite aspoň prskavku zapálím.

— Ďakujem vám za rozhovor, aj za prskavku. Som naozaj rád, že som sa mohol s vami rozprávať. Prajem vám, aj všetkým čitateľom, aby som ako Dvetisícdvadsaťtrojka bol zmenou k lepšiemu.

tradície / Katarína Nádaská: VIANOCE / 05
písačky / Jozef Rozbora: VIANOČNÝ KAPOR / 19
listy Mariana S. / SPOMIENKY NA MINULOSŤ I PRÍTOMNOSŤ / 22
čitatelia / SENIORI NEFANDIA IBA DYCHOVKE / 26
cestopisy / Tatiana Stanová: IZRAEL / 28
jedálničiek / Tatiana Stanová: KURKUMA / 32
VIANOČNÉ SPÁJANIE / 34
bezpečnosť / BLÍŽI SA ČAS VIANOČNÝCH NÁKUPOV / 36
ŠŤASTNÉ A VESELÉ STARÉ MESTO / 38
program / 41
kontakty / 48

Máte tip na článok, rozhovor alebo sa k nám chcete pridať
s vlastným textom či fotkou?
Napíšte nám na e-mail: magazin@stare mesto.sk
Vopred ďakujeme!

tradície

KATARÍNA NÁDASKÁ

VIANOCE

VIANOČNÉ ZVYKY NA SLOVENSKU, ALEBO ČO VŠETKO TREBA UROBIŤ, ABY V NOVOM ROKU BOLO VŠETKÉHO HOJNOŠŤ, ABY SA VYDARILA ÚRODA, ABY DOBYTOK NEPOSTIHLI CHOROBY A ABY SA V DOMÁCNOSTI DRŽALI AJ KORUNKY.

ČAS RADOSTI, VESELOSTI

Vianočné obdobie je z hľadiska poznávania slovenských tradícií a ľudového zvykoslovia nepochybne najzaujímavejšie. Rituály a úkony s ním spojené tvoria nezvyčajne bohatú mozaiku jednotlivých zvykov a obradov v ich originálnych variantoch, ktoré odzrkadľujú regionálne, konfesijnálne a kultúrnohistorické osobitosti tradičnej kultúry na Slovensku. Snúbia sa tu pozostatky predkresťanského solárneho (slnečného) kultu, zamerané na víťanie znovu sa rodiaceho Slnka, s kresťanskými oslavami narodenia Božieho syna. Prvky náboženského synkretizmu (zlučovania prvkov rozličných náboženstiev) sa dajú nájsť vo viacerých úkonoch vianočných ľudových zvykov. Prelínanie pohanských a kresťanských sviatkov prispelo v 4. storočí k ustáleniu dátumu slávenia narodenia Ježiša Krista na 25. december, a to aj preto, že kresťanstvo postupne, celkom prirodzene, nahrádzalo pohanské sviatky a zvyky kresťanskými.

ŠTEDRÝ DEŇ

Na obdobie okolo Štedrého dňa sa viazalo veľa zvykov a mnohé z nich súviseli už s adventom. K príprave na Vianoce napríklad už v minulosti patrilo predvianočné upratovanie. V domácnosti, ale takisto v celom gazdovstve, muselo byť všetko čisté. Interiéry domu sa bielili vápnom, vymazali sa hlinené podlahy, drevené dlážky sa vydrhli lúhom, umyli sa obloky. Bolo treba vyprať šatstvo, pričom takéto pranie znamenalo poriadnu drinu. Pralo sa totiž ručne, v korytách. Pri veľkom praní a vyváraní postelnej bielizne to bola robota aj na dva-tri dni. Vypraná bielizeň sa musela plákať v potoku, a to veru v zime vôbec nebolo príjemné. Naše prastaré mamy by o tom vedeli rozprávať! Potom sa sušilo, žehlilo a ukladalo na svoje miesto. Gazdiné dbali, aby cez vianočné sviatky neviseli šaty na klinici, lebo ich majiteľ mohol do roka zomrieť. Posledné dni pred Vianocami sa každý poponáhlal vrátiť susedovi požičané náradie. Cez sviatky platil zákaz akejkoľvek práce, najmä sa nemalo priať, šiť, tkať, priať, ani rúbať drevo. Ba aj dobytok sa vopred opatrilo na viac dní. Robilo sa okolo neho len to najnevyhnutnejšie, dostal požíveň a vodu. A ešte na čosi sa dbalo na Vianoce – aby každý člen rodiny mohol zasadiť k štedrovečernému stolu spolu s ostatnými. Preto sa drotári, plátenníci aj šafraníci vždy na Vianoce vracali domov, k svojim.

Štedrý deň, 24. december, zavŕšený Štedrým večerom, má na Slovensku niekoľko mien. Nazýva sa napríklad aj *Kračúň*, *Vilija* či *Dohviezdny večer*. Bol vždy

plný obyčaj a obradov, ktoré mali rodine zabezpečiť zdravie, prosperitu a šťastie do budúceho roka. Platila tu mágia začiatku: ako sa to urobilo na Štedrý deň, tak to bolo počas celého roka. Ženy nemali chodiť po susedoch, ani z domu nikomu nič požičiavať. Gazdinky vstávali hneď po polnoci a začali piecť chlieb, aby bol do rána hotový. Ráno kúsками cesta oblepili ovocné stromy, aby bola v nasledujúcom roku dobrá úroda. Zavčas rána gazdovia nanosili vody na celé sviatky. Do studne dali štipku soli, aby v nej bola po celý rok zdravá voda. Vydajactivé dievky mali zatriasť plot a odkiaľ zabrechal pes, z tej strany mal prísť ženích. Už v advente sa v katolíckych oblastiach Slovenska zachovával tzv. malý pôst, keď sa jedlo viac strukovín, kašovitých jedál a menej mäsa. Na Štedrý deň tento pôst vyvrcholil. Mäso sa zväčša jedávalo až na prvý vianočný sviatok (v zásade platilo, že na Štedrý deň sa môže jesť mäso beznohých zvierat – rýb, na prvý vianočný sviatok dvojnohých – hydiny, a na Štefana štvornočných – divina, bravčovina). V evanjelických rodinách sa však pôst nedržal, preto sa pred Vianocami robila zabíjačka a na štedrovečernom stole boli zabíjačkové špeciality (klobásky, pečené mäso, huspenina) a kapustnica sa pripravovala s mäsom (zvyčajne s klobáskou).

ŠTEDRÝ VEČER

Medzi archaické zvyky na Štedrý večer, rozšírené na celom území Slovenska, patrili aj ďalšie úkony. Keď zvonili na večer, gazda zašiel s deťmi do záhrady potriasť stromy, aby mali veľa ovocia. Veľké stromy, ktoré nemohli potriasť, oväzovali povrieslom. Gazda zobral pred večerou do izby psa, ktorý dostal strúčik cesnaku zabalený v slaninke. Keď sústo zhltol, gazda ho vyhodil von oknom. Ak pes pritom zabrechal, značilo to, že bude z neho dobrý strážca. Cesnak sa dával psovi vraj preto, aby bol zúrivý.

V mnohých obciach chodil obecný pastier pred večerou z domu do domu vinšovať, aby gazda v budúcom roku mal mnoho sena a dobrú úrodu na poliach. Jeho pomocník, ktorý s ním pásaval kravy, držal zväzok prútov. Gazdiná si zásterou z neho vytiahla 2 – 4 prúty, ktorými vyšibala svoje deti aj pastiera, aby boli deti cez rok šikovné a aby pastier pri pasení nezaspal. Pastierovi za vinšovanie patrila koláč a kalíšok pálenky. Pastierov pomocník niesol košík na koláče a fľašu do ktorej zlieval pálenku. Prúty gazdiná schovala v izbe pod hradu, aby boli poruke na neposlušné deti. Na jar, keď prvýkrát vyhnali dobytok na pašu, zapichli tieto prúty do hnoja, aby sa dobytok držal pokope.

ŠTEDRÁ VEČERA

Pred večerou sa porobili posledné úpravy – gazda doniesol do izby snopček slamy, ako spomienku na narodenie Božieho syna, ktorý sa narodil na slame, na stôl sa prestrel nový, doma tkaný obrus pretkávaný červenými nitkami (červená farba nitiek mala ochranný význam). Pod obrus sa dá-

valo obilie, strukoviny, drobné mince, do ošiatky na stôl pečivo v podobe zvierat (toľko kusov, koľko mali v hospodárstve kravičiek). To všetko preto, aby v novom roku bolo všetkého hojnosť, aby sa vydarila úroda, aby dobytok nepostihli choroby a aby sa v domácnosti držali aj korunky. Nohy stola sa zopli reťazou, ktorá symbolizovala pevnosť a svornosť rodiny. Všetci si na ňu položili nohy. Pod stôl sa položil rýľ, sekera, lemeš alebo čerieslo – všetko železné predmety symbolizujúce pevné zdravie. Na prestretom stole boli jablká, orechy, cibuľa, cesnak, oblátky a chlieb, sviečka, biblia, hriatô a fľaša pálenky. Hriatô, v niektorých oblastiach známe pod iným menom, sa najčastejšie pripravovalo tak, že do liehu (špiritusu alebo kvitu) sa pridala voda a husacia masť, potom sa nápoj dal ohriať a pil sa vždy teplý. K stolu si všetci zasadli v čo najnovších šatách.

Štedrá večera sa začínala modlitbou a čítaním z evanjelia o narodení Božieho syna. Potom urobil otec deťom medom krížiky na čelo, aby boli celý rok milé a dobré. Dospelí si pripili a všetci zjedli oblátku s medom a cesnakom. Cesnak sa pokladal za magickú rastlinu, preto sa konzumoval aj pri Štedrej večeri.

Platilo, že od štedrovečerného stola vstával nanajvýš jeden človek, zvyčajne gazdiná, ktorá obsluhovala všetkých členov rodiny. Často sa to odôvodňovalo tak, že sa potom o rok opäť všetci živí a zdraví budú môcť zísť pri štedrovečernom stole. V niektorých oblastiach bolo všetko rozložené na stole a od večere nevstával naozaj nik. Kto predsa len vstal, mal rátať s tým, že do roka umrie. Tanier sa pripravil aj pre mŕtvych predkov.

V minulosti sa jedlo z jednej misy drevenými lyžicami. Na stole nemal byť nôž, preto sa z chleba odlamovalo. Nemala sa používať ani vidlička. Štedrá večera pozostávala z viacerých chodov. Magické účinky sa pripisovali nielen jednotlivým jedlám, ale aj počtu chodov – spravidla sa ich podávalo sedem až deväť. Niekde sa patrilo zjesť z každého jedla len tri-štyri hlty. V štedrovečernom stolovaní bol teda okrem prvku hojnosti prítomný aj prvok pôstu. Medzi pradávne štedrovečerné jedlá patrili opekance, lámance, lokše s makom, hrachová kaša, šošovica, hríbová polievka, kapustnica, ovocie, orechy a koláče. Omrvinky zo štedrej večere sa starostlivo pozbierali, pridávali sa do osiva a používali sa na okiadzanie chorých.

Prvý chod boli oblátky s medom a cesnakom.

Druhým chodom bolo hriatô a **tretím chodom** vianočná polievka. Takmer na celom Slovensku sa podávala vianočná polievka z kyslej kapusty s hrachom, šošovicou a fazuľou. V katolíckych rodinách bola bezmäsitá, ochutená sušenými hríbmami a sušeným ovocím. Na východnom Slovensku sa podávala kyslá obilninová polievka – kisel'. Na Záhorí sa namiesto kapustnice podávala kyslá šošovicová, na Spiši kyslá hubová a na hornej Nitre mrvancová polievka. Jedla sa však aj koločanka – do uvarenej fazule sa vmiešali (rozkolotili) varené zemiaky. Oblúbená bola aj

šusterica, fazuľa s kyslou kapustou (napríklad v Cerovej). V okolí Medzeva sa jedla riča. Bola to uvarená fazuľa, zelenina, cesnak, krúpy a zemiaky. V južných oblastiach sa zase varila rybacia polievka.

Štvrtým chodom boli kaše, napríklad cícerová, kukuričná (kukuričanka, teneričanka), krupicová (grisová; hovorilo sa jej aj Ježiškova kaša) a prosná, fazuľová fučka a šošovicový prívarok.

Piatym chodom bývali múčne jedlá – rezance s makom alebo orechami, opekance s makom. Na strednom Slovensku sa im hovorilo pupáky, na východnom Slovensku zase bobal'ki. Ďalej sa podávali aj šúlance s makom či tvarohom, na Hornej Nitre a na Kysuciach opečené melence, ktoré sa pripravovali zo zemiakového cesta.

Šiestym chodom boli zemiakové pirohy, pirohy s kapustou alebo pirohy s makom, prípadne tatárčené (pohánkové).

Siedmym chodom bola ryba (ryba je dávny kresťanský symbol, prenasledovaní prví kresťania používali kresbu ryby ako tajné poznávacie znamenie). Na Štedrý večer sa jedli zvyčajne varené a pečené zubáče, pstruhy a iné druhy sladkovodných rýb, prípadne slané haringy. Obligátny vyprázaný kapor so zemiakovým šalátom je oveľa mladšia súčasť štedrovečnej hostiny, presadil sa u nás až v druhej polovici 50. rokov 20. storočia. K rybe sa podávali zemiaky nakyslo alebo zemiakový šalát bez majonézy.

Ako **ôsmym chodom** sa servírovali koláče. Piekli sa najmä z kysnutého cesta. Jeden z najstarších koláčov sa volal kračun. Bolo to obradové pečivo a cez sviatky bol stále na stole, aby sa rodine celý rok darilo. Ešte v 18. – 19. sto-

ročí to bola akási nekysnutá placka. Od začiatku 20. storočia sa jeho chuť zlepšovala a zjemňovala, keďže sa začal piecť z bielej, jemnejšej múky. Do stredu sa vyhlúbila dierka na med a do medu sa pridávalo zrno, strukoviny, semienka, skrátka to, čo sa malo na jar siať, a ešte strúčik cesnaku a kúsok petržlenovej vňate. Takáto placka sa piekla aj pre dobytok. Gazda ju rozdelil a každému kusu dobytku ju dal zjesť, aby aj zvieratá vedeli, že sú Vianoce. Niekde sa aj z každého jedla odnieslo do stajne zvieratám.

Na Spiši a Šariši sa piekol kuch, kucheň, na západnom Slovensku calty, na strednom Slovensku nesmel chýbať štedrák, baba, mrváň. Oblúbené boli (a dodnes sú) záviný – orechovník, makovník, syrovník, tvarohovník, ale aj rožteky s makom, tvarohom, orechmi. Pieklo sa aj zoomorfne pečivo

(v tvare zvierat). Na Zemplíne týmto koláčom hovorili roháče. Aj tie sa nechávali celé sviatky na stole a po sviatkoch sa dali v ošatke do komory, aby sa dobytku dobre darilo.

Deviatym, záverečným chodom, bývali sušené slivky, jablká, hrušky, ale aj čerstvé jabĺčka a orechy. Skôr než rodina privítala prvých koledníkov, zakončila večeru modlitbou. Len potom sa mohlo vstať od stola.

Ako vidieť, naši predkovia aj na veľké sviatky jedávali zvyčajne len to, čo sa doma urodilo. Jedlá to boli jednoduché, skromné a predsa sa Vianoce pokladali za najkrajšie sviatky. Aj vďaka tomu, že v rodinách sa precitovála hlboká duchovná hodnota Vianoc ako sviatkov narodenia Vykupiteľa. Navyše tú radosť, ktorá na Vianoce zavládla, prežívala rodina spolu.

ŠTEDROVEČERNÉ ČAROVANIE

Štedrý večer mal čudesnú moc. Preto sa napríklad verilo, že ak mlynár pustí v čase konania polnočnej omše mlyn, budú sa mu sypať samé dukáty. Musí však mlčať – ak nie, dostane sa mu, naopak, príučka od „Zlého“. Pred odchodom na polnočnú omšu v domácnosti vylúpali orechy a dvanásť škrupín naplnili vodou. Po príchode z polnočnej domáci zisťovali, v koľkých škrupinách sa voda udržala, a podľa toho mohol hospodár určiť počet mokrých a suchých mesiacov v nasledujúcom roku. Odporúčalo sa zjesť na Štedrý deň aj dve šípky. Kto tak urobí, bude vraj mať celý rok červené líca. Strúčik cesnaku zo štedrovečerného stola mal tiež zázračnú moc – tomu, kto ho nosil pri sebe, sa vo všetkom darilo. Kravám sa do sena primiešal kúsok bielej cibule, aby im bosorky nebrali mlieko.

So Štedrým večerom sa spájali aj motívy lúbstnej mágie. Veľa veštieb sa týkalo vydaja dievčat, preto slobodné dievky využili tento magický čas a robili množstvo úkonov, ktoré im mali dať odpoveď, či sa do roka vydajú alebo nie. Keďže nasledujúci deň bol sviatok Narodenia Pána, keď sa v domácnosti nesmeli nič robiť, šikovné dievčatá a gazdiné pozametali ešte pred odchodom na polnočnú omšu. Dievky vyniesli smeti na krížne cesty a dávali pozor, v ktorom smere ich vietor odnesie. Z tej strany potom mohli čakať ženícha. Veštiť sa dalo aj zo štrku. Dievka nabrala za priehrstie štrku z brodu a doma ho preosiala. Ak v ňom našla obilné zrnko, značilo to, že dostane bohatého ženícha. Verilo sa, že ak dievka spí po Štedrom večeri na mužských nohaviciach, prisní sa jej ženích. Dievky pred štedrou večerou zašli po drevo a polienka, ktoré v náručí priniesli a v kuchyni zráтали. Keď bol ich počet párný, dievčina sa do roka vydala. Ak nepárny, ostala do roka starou dievkou. Dievky chodievali klopať na dvere chlieva a ak sa svinka ohlásila, do roka mala byť svadba. V Súči pri Trenčíne (ale nielen tam) mohli slobodné dievčatá na Štedrý večer liať roztavené olovo cez veľký kľúč do vedra studenej vody a podľa toho, aký tvar si uliali, hádali profesiu svojho nastávajúceho. Každý večer od Lucie do Štedrého večera si dievka odhryzla kúsok z jabĺčka tak, aby jej na Šted-

rý deň ostal len ohryzok. S ohryzkom šla na polnočnú a potom si ho dala pod vankúš. Prisnil sa jej obraz jej nastávajúceho.

VIANOČNÉ DARČEKY

Je možné, že aj v predkresťanskom období si Slovania v čase zimného slnovratu, okrem prianí všetkého dobrého, dávali aj drobné dary a pozornosti. Pre kresťanov bolo darom už samo narodenie Ježiša Krista ako Božieho syna. Vianočné darčeky boli spočiatku skôr symbolické. Vo vidieckom prostredí stále prevládali žičenia a vinše. Darčeky ako materiálne predmety sa objavili až koncom 18. a začiatkom 19. storočia. Bývali zvyčajne ručne vyrobené – vlnené šály, čiapky, pančuchy, dievčenské šatôčky, pre chlapcov košele, nohavice, topánky, hračky, ako handrové bábiky, drevené koníky, vozíky, figúrky, kolísky a pod. Otcom sa dával tabak, vďačným darom boli topánky. Dievky dostávali stužky do vlasov, brokát na sviatočné kusy odevu, napríklad na živôtik, radosť mame urobil vlniak, čižmy, krpce... V šľachtickom a meštianskom prostredí boli darčeky bohatšie, primerané statusu a finančným možnostiam. Od roku 1904 sa

začínajú objavovať prvé vianočné katalógy s tovarom rôzneho druhu, ktoré vydávali viedenský obchodníci. V mestských rodinách sa tešili obľube plyšové medvedíky (prvého vraj ušila istá nemecká žena ako darček pre svoje deti), cínoví vojačikovia, rôzne stavebnice, detské hudobné nástroje, knihy, mechanické hračky na kľúčik, kolobežky... Od polovice 20. storočia sa už medzi vianočné dary dostali aj nákladnejšie predmety, napríklad rádio, bicykel, tenisová raketa, korčule, lyže a pod. Rozdiely medzi mestom a dedinou sa v tomto ohľade čoraz väčšími vyrovnávali.

VIANOČNÝ STROMČEK

Vyzdobovanie príbytkov vetvičkami ihličnatých stromov má u nás dávnu tradíciu a prešlo aj do kresťanstva. Vianočné stromčeky do vidieckeho prostredia na Slovensku prenikli až koncom devätnásteho storočia. Vešali sa na stropnú hradu izby a zdobili slamenými ozdobami, jabĺčkami, orieškami, papierovými ozdôbkami, perníčkami či sušeným ovocím. V mestských rodinách už aj sklenenými ozdôbkami, girlandami, ktoré sa kupovali. Ale aj tu si ozdôbky na stromček deti rady vyrábali sami. Bola to ich spoločná zábava s rodičmi už niekoľko týždňov pred Vianocami. Ozdôbky sa vyrábali z papiera, slamy, ale mladé dievčatá boli schopné vytvoriť pôvabné ozdôbky aj vyšívaním a šitím. Na prelome 19. a 20. storočí

sa už kupovali aj čokoládové ozdoby. Výprava za vianočným stromčekom do lesa spoluutvárala predvianočnú náladu. V mestách sa stromčeky predávali na trhu a najčastejšie sa pripravovali v tajnosti až na Štedrý deň, aby deti verili, že ich spolu s darčekom prináša sám Ježiško. Podľa veľkosti a priestorových možností sa buď stavali do kúta izby na stolček alebo osobitný drevený či kovový stojan. Prípadne mohli stáť aj v strede izby, najmä ak rodina mávala vysoký stromček. V európskych mestách sa od 19. storočia ujala aj tradícia stavania veľkých vianočných stromov na námestiach, pri ktorých sa organizovali rozličné charitatívne akcie. V Bratislave sa prvý takýto strom objavil v roku 1896 pred Mestským divadlom a mal aj elektrické osvetlenie.

O tom, ako sa vianočný stromček stal jedným zo symbolov kresťanských Vianoc, vypovedá niekoľko legiend. Podľa jednej svätý Bonifác, apoštol germánskych kmeňov, vyťal posvätný dub boha Thora pred očami náčelníkov germánskych kmeňov. Keďže sa mu pri tom nič nestalo, presvedčil ich, aby sa dali pokrstiť a prijali kresťanstvo. Legenda ďalej hovorí, že v dutine obrovského duba bola skrytá jedlička.

Zdobenie prvého stromčeka na Vianoce sa pripisuje aj Martinovi Luthe- rovi, ktorému vraj pri prechádzke lesom učaroval snehom pokrytý strom- ček, a preto si jeden vzal aj domov, kde ho ozdobil. Nesporný je však fakt, že v 16. storočí sa na vianočných trhoch v Nemecku už predávali voskové ozdoby určené na výzdobu stromčeka. Z Nemecka sa táto tradícia rozší- rila do Anglicka a neskôr aj do Uhorska, kde sa najprv stromčeky ujali v domác- nostiach šľachty, potom meštianstva a napokon aj vo vidieckom prostredí.

IMELO

Imelo bolo obľúbenou ma- gickou rastlinou Keltov. Verili, že chráni príbytok pred ohňom a pripisovala sa mu aj magicko-ochran- ná moc proti strigám. V čase od Vianoc do Nového roka plnilo výraznú funkciu

v rámci ľúbostnej mágie – kto sa vraj v tomto období pobožká s milovanou bytosťou pod vetvičkou imela, zostane s ňou už navždy, až do smrti.

Od keltských druidov prebrali vieru v liečivú moc imela aj Slovania. Ime- lo z hlohu a jablone malo zaháňať zlých démonov a strigy, imelo z liesky údajne ukazovalo, že niekde v jeho blízkosti je poklad a prútikári (hľadači

vody) pomocou virgule, urobenej z tejto liesky, vraj vždy našli skrytý prameň. Imelom si starí Slovania zdobili príbytky v čase sviatkov zimného slnovratu a tento zvyk sa preniesol aj do kresťanstva. Ako symbol Vianoc sa u nás uplatnilo až v moderných časoch.

KOLEDOVANIE

Koledovanie, chodenie s koledou, sa postupne stalo jednou z najrozšírenejších vianočných zábav. V stredoveku šírili koledy po celej Európe aj potulní študenti a žiaci účinkujúci v obľúbených vianočných hrách. Slovo koleda má viacero významov. Označuje nielen piesne spievané vo vianočnom období, ale aj hovorené a deklamované vinše a želania hojnosti. Koleda je napokon aj obchôdzka spojená so spevom a vinšovaním, ale nazýva sa tak aj odmena, ktorú koledníci dostávajú ako výslužku.

Koledníci nosili so sebou po domoch charakteristické rekvizity – hviezdu, betlehemskú maštal'ku, štrngajúce pastierske palice. Vinšovanie malo rôzne podoby a formy. Niekde chodili mladí ľudia v skupinkách a spievali až do polnoci vianočné piesne, inde sa preferovali skôr betlehemské, trojkráľové, pastierske hry s prvkami ľudového divadla.

Koleda v kresťanskom slova zmysle je spojená s dobrou zvesťou o narodení Ježiška. Ide o univerzálny obrad známy v celom kresťanskom svete. Koledovanie a koledové obchôdzky plnili špeciálnu komunikačnú a spoločenskú funkciu v rámci spoločenstva.

Svetské koledy, známe aj zo susedných krajín (koljadky, ovseni, šchedrovky), mali charakter agrárno-prosperitných kolied.

Jestvujú náznaky, že siahajú až do predkresťanského obdobia.

Duchovné koledy a koledy s náboženskými motívmi vznikli až po prijatí kresťanstva. Koledy spievané v kostoloch sú zväčša umelé duchovné piesne. Veľký význam pri vzniku a šírení umelých kolied mali niektoré rehoľné rády, napríklad františkáni. V ľudovom prostredí sa vyskytovali aj žartovné a špeciálne detské koledy. Ľudová koleda značila, že deti a mládež po štedrovečnej večeri chodili z horného konca dediny na dolný, spievali a vinšovali až do polnočnej omše.

Pastorálne koledy majú svoj pôvod v období baroka, najviac sa v nich uplatňuje motív pastiera. Kňazská koleda sa konala v čase od sviatku svätého Štefana do Troch kráľov. Kňaz navštevoval rodiny, aby vysvätil dom požehnal všetkých, ktorí v ňom bývajú.

Jedna z najznámejších kolied, ktoré sa v najrozličnejších nárečových podobách slovenčiny spievali na Štedrý večer, znela:

*Do hory, do lesa valasi, či horí v tom našom salaši?
Radosť veľká sa zjavuje až tento svet potešuje,
kráčajte bratkovia k jasličkám, aby ste zjavili všetko nám.
Počkajte nás, mili bratkovia, nebeski lietajú duchovia,
Sláva Bohu prespevujú, pokoj ľuďom ohlasujú.
Vtáčkovia prekrásne spievajú a do Betlehema nás volajú.*

BOŽIE NARODENIE, DEŇ RODINNÉHO TEPLA

Prvý vianočný sviatok, 25. december, nazývaný aj Božie narodenie, bol vždy vyslovene rodinný. V tento deň v domoch zavládol pokoj, navštevovala sa len najbližšia rodina, ľudia si vychutnávali vzájomnú blízkosť a súdržnosť. Iba zavčas rána chodievali chlapi po rodinách vinšovať šťastlivé sviatky. Vinšovníci dostali za vinšovanie peniaze (mladší mince zapichnuté do jablka), koláče a ovocie. Vinše sa líšili podľa miesta, ale ich zameranie bolo podobné:

*Vinšujem vám tieto nastávajúce sviatky,
narodenie Krista Pána,
aby vám dal Pán Boh zdravie,
hojné božské požehnanie
a všetko dobré čosi od neho žiadate. Pochválen Pán Ježiš Kristus.
(Z Ihráča)*

*Nech vám dá Boh šťastia, zdravia, gazdíčkovi sto kôp sena,
sto kôp raži, sto kôp jačmeňa.
A gazdinke sto kureniec, sto húseniec, sto morčacích slepeniec
a sto kačacích sliepok.
(Z okolia Bánoviec nad Bebravou)*

*Vinšujem vám títo šťastlivé vánoční svátky, Krista Pána narodení,
co si od pána Boha žádáte, zdraví, šťastí, hojné boské požehnání
a po smrci království nebeské.
Hojnost vína, hojnost chleba, horu vínem, pole životem,
dvúr dobyt看kem a Búh nebeský dobrým zdravím,
aby ste sa mohli obracat medzi kopama senovíma
jak mjesíc medzi hvjezdama nebeskýma.
(Z Vajnora)*

*Ja som malý žiačik, spievam ako vtáčik.
Vtáčiky spievajú, Pána Krista vítajú.
A ja ho vítam, peniažčok si pýtam,
ak máte, tak mi dajte, tu ma dlho nemeškajte,
moje nôžky ako kláti Nemôžu tu dlho státi.
(Z Ladzian)*

Medzi veľmi staré zvyky patrilo ísť skoro ráno na Božie narodenie na potok po vodu, v ktorej sa domáci symbolicky umyli, aby sa nový deň začínal rezko. Takto sa zabezpečovalo zdravie pre celú rodinu. Voda sa nosila aj pri návrate z polnočnej omše. Pri nesení vody do domácnosti sa vinšovalo: „Daj Bože, dobrý deň, prvšia voda ako oheň.“ Do vody sa namočila chvojinka a pokropili sa ňou ľudia, dobytok, celá domácnosť aj hospodárske budovy. Na Božie narodenie sa ľudia ponáhľali z kostola domov, lebo kto prišiel domov prvý, mal byť aj s každou prácou hotový skôr ako ostatní.

Pranostiky o Vianociach:

Zelené Vianoce – biela Veľká noc.

Do Vianoc hoj, od Vianoc joj!

Jasné Vianoce, mnoho vína a ovoce.

Keď je na Štedrý deň mnoho hviezd, bude mnoho zemiakov.

Keď je na Štedrý deň hmla, bude plané počasie.

Lepšie Vianoce treskúce nežli tekúce.

Na Vianoce blato, na Veľkú noc sneh.

*Na Vianoce po gágorce, na Velikú noc moc,
na Ducha do pol brucha, na Trojicu len za lyžicu.*

*Štedrý večer jasný každému je milý,
dá vraj pánboh vína, požehná v obilí.*

NA ŠTEFANA K MUZIKE

Skoro ráno na sviatok svätého Štefana, 26. decembra, sa dievky umývali v potoku, aby boli krásne a mali jemnú pleť. Mládenci ráno chodili brodiť kone, aby boli po celý rok silné a zdravé. Ak boli potoky zamrznuté, kone brodili v snehu aj dievky sa symbolicky poumývali v snehu. Na celom území Slovenska bol známy starý zvyk prevážať dievčatá na saniach, aby boli konope a lan dlhé a pevné. Neskôr sa z tohto zvyku stala príjemná spoločenská udalosť. Gazdiné mohli na Štefana konečne odložiť zo stola misky s jedlami, ktorými sa nesmeli od Štedrého večera hýbať. Plodiny zo štedrovečerného stola sa pridali k tým, čo už boli pripravené na siatie. Izba sa mohla pozametat' a upratať.

Na svätého Štefana sa už navštevovali priatelia i známi, atmosféra tohto sviatku bola uvoľnená a dodnes sa dodržiava tradícia štefanských zábav ako prvých po advente. Oslavovali sa aj Štefanovia – oslávenca poviazali povrieslami, kým rodina nepriniesla výkupné, pohostenie. Do dverí, kde býval Štefan, dievčatá hádzali starý hlinený riad. Dopoludnia sa chodievalo do kostola a popoludní k muzike. Zábavy sa konali buď v obecnej krčme, alebo v dome, kde sa chodievalo na priadky. Na Spiši a Horehraní mládenci chodievali s muzikou po dedine, pričom pred každým domom,

kde mali slobodné dievča, zahrali. Pozvali ho tým na večernú muziku. Muselo však mládencom priniesť výslužku, inak sa nemohlo na tanci ukázať. Vychýrené štefanské zábavy bývali v kysuckej obci Rudina. Už podvečer prichádzali mládenci do domov, kde mali slobodné dievky, s husľami a harmonikou. Dievku vytancovali, čo bola pozvánka na večernú tanečnú zábavu. Dievčatá dávali mládencom do košíka vajíčka, slaninu, klobásky, koláče, víno a pálenku – táto poživeň sa potom spoločne strovila pri večernom tanci. V okolí Krupiny, Starej Turej a Banskej Bystrice chodili mládenci na Štefana šibať dievky brezovými prútmi. Hovorilo sa tomu mladenkovanie a cieľom bolo, aby boli dievky celý rok svieže, ohybné a krásne. Na západnom Slovensku a Záhorí bola v minulosti tradičná štefanská koleda (podobná štefanskej koledě rozšírenej u susedov na západ od blízkej hraničnej rieky Moravy), po ktorej chodili najmä malí chlapci a spievali:

*Štefánku, Štefánku, čo to máš ve žbánku?
Koledu, koledu, spadel sem na ledu,
psy sa na mňa zbehli, koledu mi zedli,
A já malý koledníček, prišol som si pre grošíček.
Grošíček mi dajte, zbohem ostávajte.*

Veselú atmosféru štefanského dňa výstižne charakterizuje pieseň zo Zemplína:

*Ñešmu zabuc na Štefana,
naj mu budze večna slava,
po advente na Štefana bula perša zabava.
A bula jakaš jinakša.
Ženy pachli medom,
a aj baba na Štefana
še sciskala s dzedom.*

Staršou tradíciou v obci Súča bolo na Štefana plieskanie bičmi. Biče sa robievali špeciálne na tento účel, skoro ráno na Štedrý deň, z nití, ktoré boli pevne spletené, tak, aby vydržali až do nasledujúcich Vianoc. Na Štefana mládenci ráno brodili kone v rieke a chodiac po dedine plieskali novými bičmi. Vyháňali tým bosorky a všetko zlé z príbytkov a hospodárskych budov. Kone, ktoré na Štefana poumývali v rieke, mali byť celý rok zdravé, čerstvé a s peknou srstou. Aj v Súči mládenci chodievali po domoch, kde mali dievča súce na vydaj. Ak mal mladý muž už „istú“ svoju devu a chcel si ju v nasledujúcom roku vziať, prišiel do jej domu s muzikou a kamarátmi a spolu sa zabávali až do neskorých hodín.

Na Štefana sa konal aj „mládenecký krst“ šestnástročných chlapcov, ktorí sa tak stávali mládenkami. Mohli teda ostávať vonku aj po večernom zvonení a chodiť za dievčatami. Vzťahovali sa na nich už mládenecké povinnosti. Krst sa odohrával v krčme. Chlapci sa zložili na pálenku pre mládeneckého richtára a jeho radu, teda starších mládencom, z ktorých

sa stávali krstní tatkovia. Tí potom zaúčali svoje krstniatka do ich mládeneckých práv a povinností. Mladí chasníci sa museli naučiť, ako sa brániť v bitkách, ako sa patrí správať na tanečných zábavách, ako chodiť na vohľady za dievčatami... Po slávnostnej reči mládeneckého richtára si on a starší pripili, potom každý krstný tato vylial pohárik pálenky na hlavu svojho krstniatka a to bol pravý mládenecký krst. Obrady mládeneckého krstu prebiehali za zamknutými dverami. Dohnútra nemal, okrem mládencov, prístup nik a o samotnom krste a dianí v krčme mali novoprijatí mládenci zákaz rozprávať, zložili sľub mlčanlivosti. Súčasťou krstu bolo aj pitie „nepravej pálenky“. Novému mláďencovi dali vypiť vodu zmiešanú so štiplavou paprikou, ktorú mal vypiť naraz a bez mihnutia oka. Na záver mládeneckého krstu prišla ešte skúška odvahy a šikovnosti. V miestnosti sa zhaslo svetlo, starší mládenci odpásali remene a snažili sa tým mladším „naložiť“. Šikovní mládenci vybehli von a tí, ktorým sa to nepodarilo, museli znieť výprask bez sľz. Ale potom boli už definitívne prijatí medzi mládencov a krstní tatkovia ich na záver večera zobrali na prvé vohľady, aby im ukázali, ako sa majú správať k dievkam. Jednou z výhod mláďenca bolo, že na tanečnej zábave mohol požiadať o tanec ktorúkoľvek slobodnú dievku a keď mu dala košom, mohol jej dať zahrať „marš,“ po ktorom musela zo zábavy odísť.

Svätoštefanské pranostiky.

*Ak sa vetry na svätého Štefana spolu chytia,
veliké priekopy a záveje narobia.*

Keď duje na Štefana vietor, bude víno budúceho roku plané.

Keď svätý Štefan blato vyfúkal, bude pekná jar.

BETLEHEMY A BETLEHEMSKÉ HRY

Tradícia betlehemov a betlehenských hier siaha do stredoveku. Rozšírila sa z Talianska najskôr v podobe živých betlehemov v kostoloch. Boli to jasličky s dieťaťom a okolo nich postavy z betlehenského príbehu. Prvé takéto jasličky pripravil roku 1223 zakladateľ františkánskeho rádu svätý František Assiský so svojimi priateľmi. Jasličky sa z Talianska zásluhou františkánov rýchlo rozšírili a ujali v celej Európe. Z tejto vianočnej obyčaje postupne vznikla jej nová podoba, regionálne betlehemy, kde živých aktérov nahradili figúrky z dreva. Pri nich sa predvádzala betlehemskej jasličkovej hra. Ako prví stavali betlehemy v kostoloch a na námestiach jezuiti a františkáni, už od druhej polovice 16. storočia. K ich obľube prispeli práve vianočné a betlehemskej hry.

Výrobou betlehemov a jasličiek sa zaoberali profesionálni aj ľudoví rezbári. Po tom, čo osvietenský cisár Jozef II. zakázal stavenie betlehemov v chrámoch, ľudia si ich začali robiť doma. V horských oblastiach Slovenska mali jasličky osobitný pastiersky ráz s výjavmi zo života pastierov.

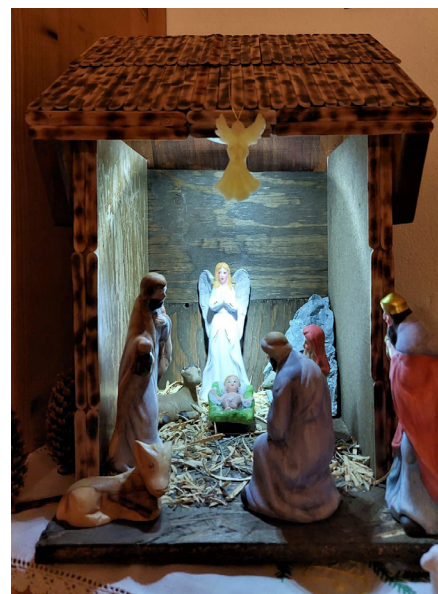
Prvé jasličkové hry na území na dnešného Slovenska súviseli s betlehemskými hrami žiakov a neskôr s ľudovým divadlom. Do ich deja postupne prenikali folklórne svetské prvky spojené s valašskou kolonizáciou, ktorá ovplyvnila spôsob života našich predkov. Preto sa v betlehemských hrách objavujú aj pastorálne a žartovné motívy, najmä výjavy zo života pastierov. Betlehemské hry časom celkom zľudovali, hoci si, samozrejme, ponechali náboženský rámec s ústredným motívom narodenia Božieho syna. Stali sa azda najrozšírenejšou hrou v repertoári slovenského ľudového divadla.

Betlehemská hra sa mohla predvádzať v kostole alebo pri betlehemských obchôdzkach. V mestskom prostredí pribudla možnosť zahrať ju na námestí pred kostolom. Nacvičovali ju zväčša žiaci. V mestách si udržala väčšmi cirkevný charakter, čo súviselo s tým, že hru so žiakmi nacvičovali rehoľníci. Mestskému obyvateľstvu boli pastierske motívy dosť vzdialené, a preto do mestských hier vstupujú niektoré špecifické prvky – v baníckych mestách postavy baníkov, mešťania, služobníctvo a pod.

Vo vidieckom prostredí prevládala betlehemská hra ako obchôdzková, teda ako súčasť koledovania. Základnou rekvizitou bol prenosný betlehem z dreva alebo z papiera. Používali sa aj ďalšie rekvizity ako hviezda, pastierske palice obité plieškami, ktoré štrngali do rytmu (bunkošé)... Koledníci hrali v kostýmoch anjela, baču a pastierov, ktorí mali tradičné, stabilné mená (napr. Kubo, niekde Starý, Fedor, Stacho). Hovorené slovo bohato dopĺňali piesne, zväčša ľudového pôvodu, a dramatické výstupy. Staršia podoba betlehemskej hry, ktorá sa už dnes na Slovensku nehráva, obsahovala veľa prvkov zo života pastierov, vložky vinšov a žartovných slôh. Bola preto pomerne náročná na čas aj na zapamätanie si textu.

Betlehemská hra zachovaná na Slovensku v pôvodnej podobe má viaceré variácií, ale zvyčajne viac-menej jednotný motív – vstupnú scénu, v ktorej anjel oznamuje pastierom novinu o Kristovom narodení, žartovnú medzihru, offeru poprepletanú komickými prvkami a záverečnú časť, zaspievanie koledy. Charakteristickým znakom hry je prelínanie vážnych a humorných motívov. Humor je neoddeliteľnou súčasťou predstavenia, zdôrazňuje sa ním radostná atmosféra vianočných sviatkov a uľahčuje medziludská komunikácia. V hre má humor svoje presne určené miesto a uplatňuje sa vždy v určitých situáciách (príchod do domu, nadviazanie kontaktu s domácimi, pýtanie odmeny).

Katarína Nádaská
(historička a etnologička)

písačky JOZEFA ROZBORU

VIANOČNÝ KAPOR

Liptovská Mara

Liptovský kapor

Kamarát rybár mi po bratrancovi poslal objemný balík. Deň pred Štedrým dňom mi ho popoludní priviezol autom. Bol to vlastne vianočný darček od rybára z Liptova, priamo z Liptovskej Mary, kde som v sychravom novembrovom jesennom týždni s udicou v ruke chytil akurát kašeľ. Až taký úctyhodný, že som musel svoju rybársku výpravu za vianočným kaprom predčasne ukončiť.

Priznávam, že darček bol pre mňa prekvapením. Kapor, o ktorého tu ide, vôbec nezodpovedal mojim predstavám o vianočnom darčeku. A tobôž nie zadbenný do akvária s vodou a prívodom kysíka z bombičky.

Možnože darca vychádzal z veľmi správnej logiky, že živý kapor je čerstvý dlhšie než zabitý. Ale na to, aby sa z neho stala pochúťka, je treba dostať ho na druhý svet. Odhliadnuc od toho, že mi je pohľad na krv neznesiteľný, o spôsobe, ako to urobiť, som nemal ani najmenšiu predstavu. Vôbec neprichádzalo do úvahy ani to, aby som sa celé dni delil o jediné umývadlo v mojom staromládeneckom byte so ži-

vým kaprom. Začal som uvažovať. Najjednoduchšie by bolo zaniest' ho mäsiarovi. Ale v našom hlavnom meste väčšina mäsiarov pracuje vo veľkých obchodných predajniach, ktorým prischlo pomenovanie reťazce. Uvažoval som ďalej. V dome, okrem dvoch slobodných mládencov, býva už len lekár, známy chirurg. To by bolo riešenie! Chirurg má predsa do činenia nielen s krvou ale aj s nožom.

Vyšiel som na druhé poschodie a zazvonil som. Otvoriť mi prišiel sám pán doktor. Najprv som mu v rýchllosti zaželel príjemné sviatky a potom som predostrel moju skrúsenú žiadosť. Jeho ohromenie po prednesení prosby a príslu- bu, že polovicu kapra si môže nechať, očividne rástlo. A prerástlo až do zreteľného rozhorčenia. „*Keď som dobre rozumel, voláte mňa, známeho chirurga, aby som vám zabil rybu?! Takáto nehoráznosť sa mi ešte nestala! Volat' ma kvôli kaprovi!*“ A zabuchol dvere.

Zastavil som sa na prvom poschodí pred dverami susedov, slobodných mládencov. Dúfal som, že u nich nájdem porozu- menie i pomoc. Nemýlil som sa. Za odmenu (fľašku domácej slivovice) ochotne išli ku mne.

Pri umývadle s kaprom sme sa začali radiť.

„*No,*“ povedal Milan, „*to je veľmi jednoduché. Máš doma sekeru?*“

Prikývol som a odišiel do pivnice pre požadované náradie. Milan vzal sekeru do rúk, potážkal ju a povedal: „*Dobrá. No a ňou treba odťat' kaprovi hlavu. Je to celkom jednoduchá vec.*“

„*Ale nie tu!*“ protestoval som rozhodne. „*Domácej koberec... pochop predsa...*“

„*Ale hej,*“ s porozumením súhlasil, „*urob to radšej v pivnici!*“

„*Akože ja?*“ spýtal som sa nechápavo. „*Ja to nedokážem. Do- teraz som nezabil ani muchu. Dokonca aj červíkov pri love rýb pred napichnutím na háčiky potieram ibalginom, aby ich to nebolelo.*“

„*Presne ako ja,*“ rýchlo sa pridal doteraz mlčiaci Karol.

Odmĺčali sme sa a vážnym pohľadom pozorovali nič netu- šiaceho kapra. Každý z nás úporne premýšľal, ako ho dostať na druhý svet.

„*Nemohli by sme ho, napríklad, vyhodit' z okna na ulicu? Možno by sa mu pri tom zlomili väzy.*“

„*Možno hej, možno nie,*“ namietal som.

„*Okrem toho, nie som si istý, či má kapor väzy. Ale aj tak nie som za tento spôsob, pretože by mohol skončiť pod kolesami áut.*“

Vzápätí, keď už slivovice z fľašky poriadne ubudlo, prišiel Milan s novým návrhom. „*Mohli by sme ho nechať zomrieť od hladu. Jednoducho mu nedat' nič žrať.*“ Tento návrh neprešiel, pretože by sme mohli čakať až do Veľkej noci.

Padlo ešte zopár návrhov, ktoré si však pričinením slivovice nepamätám. Pamätám si však, že do miestnosti vstúpila moja snúbenica Lenka.

„*Mohol by si mi vysvetliť, čo sa to tu deje?*“ obrátila sa na mňa. Vysvetľoval som, ako mi to moje momentálne možnosti dovoľovali. Snúbenica ma mlčky vypočula a stručne povedala: „*Nôž!*“ Karol s Milanom sa klátivým behom porúčali na chodbu a ja som priniesol ostrý pracovný predmet. Lenka si vyzliekla kabát, vyhrnula rukávy a vyhlásila, „*Nechaj ma teraz samú!*“

„*Preboha!*“ zvolal som zúfalo. „*Snád' nechceš...?*“

Rozhodne ma poslala za Karolom a Milanom, aby sme si uvarili silnú kávu.

„*To je jasná samovražda,*“ skonštatovali sme a načúvali s tlčúcimi srdcami za dverami.

Po chvíli sa dvere otvorili. V nich stála Lenka. V ľavej ruke nôž a v pravej, v utierke zabalený, vyčistený kapor. Pozrela na nás troch a s pohľadom, v ktorom netajila pohrdanie. A odišla do kuchyne namočiť kapra do mlieka.

KDE RYBA
A ŽENA CHÝBA,
VŠETKO CHÝBA.

Vianoce boli zachránené!

listy MARIANA S. SPOMIENKY NA MINULOSŤ I SÚČASNOSŤ

Moji milí čitatelia,

v prvom rade by som vás chcel všetkých pozdraviť a zaspomínať si na blízku i vzdialenú minulosť. Čas neúprosne rýchlo letí. Letné obdobie, čas dovoleníek, kúpanie a letné prechádzky sú už za nami. Zostávajú iba príjemné spomienky. Možno aj nepríjemné, ale i to patrí k životu. Často sedím sám doma pri káve a ani si neuvedomujem, ako v duchu spomínam, čo všetko sa udialo.

Pochádzam z malej dediny Veselé pri Piešťanoch. Je známa tým, že koncom 18. storočia sa tu narodil známy buditeľ slovenského národa a zakladateľ Matice slovenskej Štefan Moyzes. Má tu svoj rodný dom s pamätnou tabuľou, o ktorý sa starajú miestni občania.

V dedine sa nachádza aj ďalšia budova, kde sa udiala významná historická udalosť, farský úrad. 12. augusta 1847 sa na miestnej fare vo Veselí pri Piešťanoch stretli významní slovenskí politickí a kultúrni činitelia, zástupcovia spolkov miernosti – Štefan Závodník, Ľudovít Štúr, Michal Miloslav Hodža, Jozef Miloslav Hurban, Jozef Šťastný, Eugen Gerometta a ďalší – a založili Prvý ústredný spolok zakladateľov Spolkov miernosti.

Rodný dom Š. Moyzesa,
Veselé pri Piešťanoch

Spolky miernosti mali viesť k abstinencii a miernosti v pití alkoholu. Plnili aj vzdelávaciu funkciu. Tí, ktorí sa zriekli pitia, si v spolkoch začali rozširovať obzory, aby sa vo svojich predsavzatiach a vlastnom rozhodnutí utvrdili. Myšlienka zakladať spolky miernosti vznikla pôvodne v Írsku v roku 1838. Už v roku 1840 založil prvý spolok miernosti Peter Árvay v Bobrovci (Liptov). Jozef Miloslav Hurban ako jeden z hlavných organizátorov spolkov miernosti odhaduje počet založených spolkov do roku 1847 na 500. Zaujímavosťou je, že na účel zlepšenia fungovania spolkov miernosti vznikol v roku 1847 Prvý ústredný spolok zakladateľov Spolkov miernosti. Pôsobnosť spolkov miernosti trvala polstoročie.

(L. Szabová-Šírová: Odkaz ľudovýchovných aktivít S. Jurkoviča a J. M. Hurbana pre andragogiku, Filozofická fakulta UK v Bratislave)

Rodný dom

Ndp. ŠTEFANA MOYSESA

banskobystrického biskupa,
zakladateľa Matice slovenskej,
slávneho bojovníka za práva národa.

* 24. októbra 1797 † 5. júla 1869

Pamätná tabuľa na rodnom dome Š. Moyzesa

Bol to významný medzník buditelských, osvetových zjednocovacích síl slovenského národného hnutia. Tieto slová sú uvádza pamätná tabuľa umiestnená na čestnom mieste fary.

Ale to som zašiel príliš ďaleko do minulosti. Chcem hovoriť o prítomnosti. V kuchyni na stene mi visí kalendár. Mám v ňom zapísané všetky akcie a úlohy, ktoré ma v tom mesiaci čakajú. Postupne odškrávam tie, ktoré považujem za vybavené. Tu zisťujem, ako čas rýchlo beží.

Už sa mi nežiada dovolenka v zahraničí, najlepšie sa cítim, keď sa môžem v pokoji poprechádzať v blízkych mestách. V Trnava alebo Piešťanoch. Aj tam je čo obdivovať a zaspomínať si na minulosť. Dochádzali sme tam do školy, zažili krásne chvíle... opäť sú to iba spomienky.

Nastala pochmúrna jeseň, obdobie práce v záhradkách, zber úrody, o ktorú sme sa v priebehu celého roka starali. Ani sme sa nenazdali a zrazu máme za nami aj očakávané obdobie Sviatku všetkých svätých i Dušičiek, kedy sa snažíme dostať na hroby svojich najbližších, známych i bývalých spolupracovníkov a zaspomínať si pri položení kytice kvetov a zapálení sviečky. A tu sa dostávame k ďalšej spomienke. Spomienke na udalosť, ktorá sa uskutočnila v jesennom období. 1. mája 1953 začalo prvé televízne vysielanie v bývalej Československej republike, v hlavnom meste Praha. Netrvalo dlho a pripravilo sa aj prvé vysielanie na Slovensku. Oficiálny termín začatia vysielania na Slovensku je 3. november 1956.

Televízia bola novým nepoznaným médiom, ktoré bolo treba zabezpečiť organizačne, technicky i personálne. A tak sme do televízie nastúpili ako mladí absolventi priemyselných elektrotechnických škôl i absolventi priemyselnej filmovej školy, ktorá pripravovala pracovníkov pre Československý štátny film na Kolibe a vznikajúcu televíziu. Patril som medzi technických pracovníkov. Hneď od začiatku bolo nevyhnutné zabezpečiť nové technické kádre, ktoré museli zvládnuť chod novej techniky. Bola to práca zaujímavá, zodpovedná a zvládli sme ju na požadovanej úrovni. Čas veľmi rýchlo bežal a zrazu sme mnohí zistili, že sme v ČSD a STV odpracovali celý svoj pracovný život. Na jeho závere sme sa dožili situácie, kedy nový pán riaditeľ prepustil 1200 zamestnancov v priebehu 14 dní. Nielen technikov, ale aj mnohé programové zložky. Smutné poďakovanie za celoživotnú prácu, ktorú sme odvedli pri vybudovaní slovenskej televízie.

Už niekoľko rokov organizujú najstarší technickí pracovníci v novembrovom termíne stretnutie na počesť začiatku televízneho vysielania na Slovensku. Obdobie kovidu zabrzdlilo všetky stretávania a po 2 rokoch nastal veľký problém obnoviť a opäť zorganizovať stretnutie veteránov. Gratulujem organizátorom, ktorí vyvinuli veľké úsilie a podarilo sa im získať adresy žijúcich zamestnancov. Nakoniec sa nás stretlo 50 veteránov, všetci majú nad 70 rokov a väčšina nad 80. To je veľký úspech. Stretnutie dopadlo veľmi dobre, k spokojnosti nás všetkých. Dlhú dobu sme sa nevideli a tak sme si hlavne zaspomínali na obdobie, ktoré sme prežili na rôznych pracoviskách a, samozrejme, na naše rodiny. Žiaľ, mnohí nás už navždy opustili, s tým už nič nenarobíme. Taký je život. Rozchádzali sme sa so želaním, aby sme sa takto o rok stretli všetci v primeranom zdraví a dobrej nálade.

Milí moji čitatelia,

chcem vám opísať ešte jeden príbeh, ktorý sa stal nedávno. Poďme pekne poporiadku. V deň volieb som sa vo volebnej miestnosti na základnej škole na Mudroňovej ulici stretol s manželským párom. Moji známi, ktorí šli voliť, rovnako ako ja. Dlhú dobu sme sa nevideli a mali sme si čo povedať. Naše deti boli v tej škole spolužiakmi. V rýchlosti sme si vymenili základné informácie o tom, ako sa máme, ako sa komu darí. Aj sme sa vzájomne pošťožovali. Keďže som bol na voľbách sám, vysvetlil som moju rodinnú situáciu. Pošťožoval som sa, že najhoršie je to v tomto sychravom jesennom období s voľným časom. A tu sa dostávam k pointe môjho príbehu.

Pozvali ma medzi dôchodcov, ktorí sa pravidelne stretávajú v Staromestskom centre kultúry a vzdelávania na Gaštanovej ulici č. 19. Neváhal som a pozvanie som prijal. Na prvom

stretnutí ma veľmi pekne privítal kolektív 25 členov dôchodcov (v prevahe boli ženy) pod vedením p. Ing. Podolského. To, čo ma veľmi potešilo, bol návrh, že všetci si tykáme. Hlavným bodom programu stretnutia bola príprava a organizácia katarínskej zábavy, ktorá sa mala konať vo veľkej sále Staromestského kultúrneho centra 25. novembra 2022. Bol som milo prekvapený, ako sa bez problémov všetci ujali organizácie pripravovaného podujatia. V súčasnej dobe to dôchodcovia nemajú ľahké a dokážu sa zabaviť pri skromných podmienkach. Stačia nám, na pekne prestretom a vyzdobenom stole, čerstvé oškvarkové pagáčiky, dobre víno a pohár čistej vody.

Zahájenie zábavy vykonal hlavný organizátor p. Ing. Podolský, ktorý v príhovore privítal pozvaných hostí. O dobrú zábavu sa nám postarala hudobná skupina Fortuna, ktorá mala repertoár piesní veľmi blízky našej generácii. Výborná zábava s krásnou atmosférou trvala 3 hodiny. Medzi dôchodcami sa rozprúdila živá diskusia a ostal aj dostatočný čas na tanec. Pri takejto akcii nesmie chýbať perfektne pripravená tombola. Jednoduché, skromné ceny a tombolový lístok za symbolickú cenu 50 centov.

Môžem konštatovať, že to bola radosť dívať sa, ako sa dokážu dôchodcovia (všetci nad 75 rokov) pekne zabávať. Pri odchode zo zábavy sme boli všetci spokojní. A so želaním pevného zdravia sme sa rozlúčili dúfajúc, že sa čoskoro stretne v takejto zostave pri podobne vydarenej akcii v čo najbližšej budúcnosti.

Pozdravuje vás všetkých
Marian S.

čitateľ JOZEF Ď.

SENIORI NEFANDIA IBA DYCHOVKE

Pri návšteve Montreux, mesta hudby a zvlášť jazzu, som si zaspomínal na slávnú éru rockovej hudby. Led Zeppelin, Black Sabbath, Pink Floyd, to sú hviezdy rockového neba, ktoré hrali aj tu, v kasíne Montreux. A samozrejme Deep Purple, ktorí tu vytvorili jeden zo svojich najslávnejších hitov. Stalo sa to v decembri 1971.

„Všetci sme vyšli do Montreux na brehu Ženevského jazera,“ sú prvé slová textu slávnej skladby Smoke on the Water od skupiny Deep Purple.

4. decembra 1971 hrala v priestoroch kasína skupina The Mothers s Frankom Zappom. Koncert rockovej hviezdy však predčasne ukončila svetlica a následný požiar. Tragická uda-

lost' zasiahla aj tvorbu členov skupiny Deep Purple, ktorí mali v priestoroch kasína nahrávať nový album. Pri požari našťastie nedošlo ku zraneniam, ale komplex kasína bol úplne zničený. Skupina Deep Purple v tú noc stratila priestory, v ktorých bolo naplánované nahrávanie.

Keď konečne našli v meste náhradné priestory na nahrávanie, údajne v jedno ráno vyslovil jeden člen skupiny slová „*Smoke on the Water*.“ Týmito slovami sa začala rodiť posledná skladba albumu *Machine Head*, rocková spomienka na „*dym na vode, oheň v nebi*“, keď zho-relo kasíno Montreux.

Dodnes je švajčiarske Montreux známe jazzovým festivalom a rôznymi hudobnými akciami počas celého roka. Krásne mesto postavené na svahoch prudko klesajúcich k brehu Ženevského jazera.

Promenáda okolo jazera je vyzdobená mnohými umeleckými dielami a množstvom kvetov. Záhrada hotela Fairmont LeMontreux Palace je miestom, ktoré sa každý rok stáva centrom koncertov v rámci jazzových slávností. V záhrade, ktorá je celoročne bezplatne prístupná, sú rozmiestnené busty slávnych osobností hudobného sveta. Môžeme tu vidieť napríklad Carla Santanu, BB Kinga, Raya Charlesa, Ellu Fitzgerald aj Arethu Franklin a mnohých ďalších.

IZRAEL

DECEMBER JE NEZOZLUČNE SPOJENÝ S VIANOČNÝMI SVIATKAMI. ZDOBÍME STROMČEK A PRIPOMÍNAME SI NARODENIE JEŽIŠKA, KTORÝ DARČEKY POD STROMČEK PRINÁŠA. PRETO JE TENTO MESIAC NAJVHODNEJŠÍ NA ROZPRÁVANIE O KRAJINE, Z KTOREJ POCHÁDZA, O IZRAELI.

IZRAEL sa nachádza na Blízkom východe, na východnom pobreží Stredozemného mora. Má 7 730 400 obyvateľov, z ktorých je väčšina Židov. Je však aj domovom Arabov, kresťanov, Drúzov, Samaritánov aj iných náboženstiev a etníc. Podľa Wikipédie meno Izrael už vyše 3000 rokov označuje tak židovský národ, ako aj izraelskú krajinu.

Moderný Izraelský štát vyhlásil svoju nezávislosť 14. mája 1948. Jeho dejiny sú však oveľa staršie. Územie dnešného Izraela bolo obývané už v paleolite a prvá zmienka o ňom pochádza zo starovekého Egypta, z 13. storočia pred n. l. Nachádza sa tu aj najstaršie mesto na svete - Jericho, ktoré vzniklo okolo roku 8000 pred n. l.

Mŕtve more s vyzrážanou soľou na okrajoch

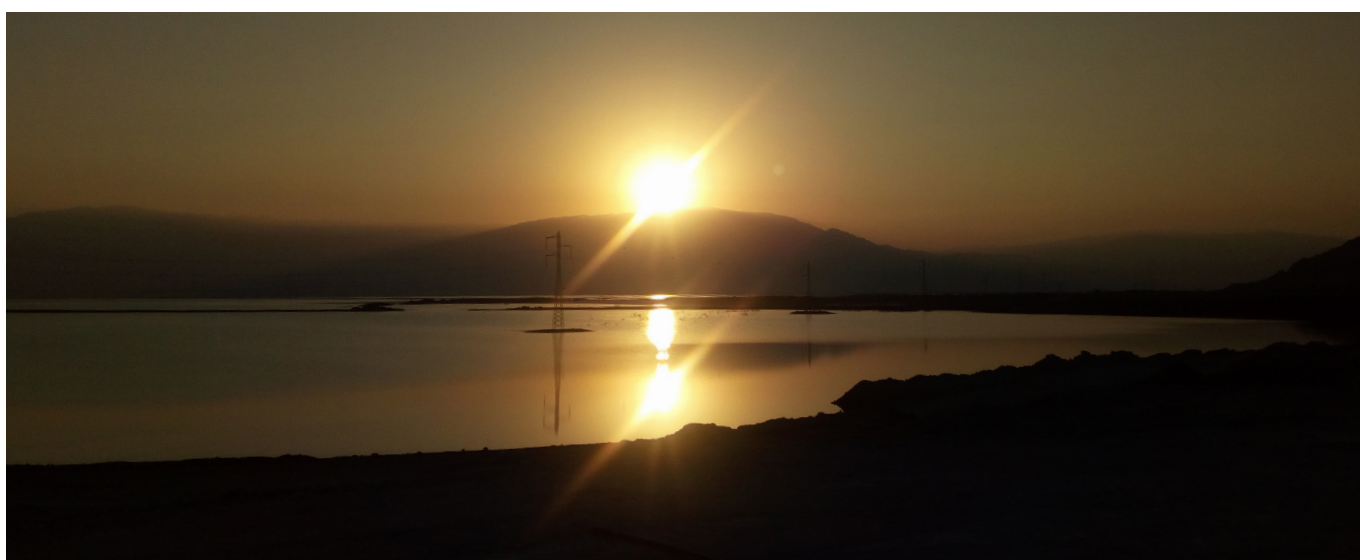
Izraelská krajina bola podľa Tóry Bohom prisľúbená Abrahámovi a jeho potomkom ako Zem zaslúbená. Preto je židmi a kresťanmi považovaná za Svätú zem, v ktorej sa nachádzajú najsvätejšie miesta ich náboženstva.

Cez územie Izraela viedli najdôležitejšie obchodné križovatky a postupne prešlo asýrskou, babylonskou, gréckou, rímskou, perskou, byzantskou aj arabskou nadvládou. Ovládali ho križiaci a v 16. storočí sa stalo súčasťou Osmanskej ríše. V roku 1917 bolo obsadené Britmi.

Izrael je kolískou troch veľkých náboženstiev – judaizmu, kresťanstva a islamu. Diali sa tu udalosti posvätné pre všetky tieto náboženstvá.

Pre kresťanov je Izrael prechádzkou po biblických miestach, predovšetkým z Nového zákona. Od Betlehema, kde sa narodil Ježiš Kristus až po Jeruzalem, kde ukončil svoju pozemskú púť. Táto krajina je naozaj Bohom obdarená mnohými zaujímavosťami, ktoré stojí za to vidieť.

Eilat s hotelmi v pozadí

Západ slnka
nad Mŕtvym morom

Mesto *Eilat* je zaujímavé pre svoju polohu. Leží pri najsevernejšom výbežku Červeného mora a môže sa pochváliť krásnymi koralovými útesmi. Je východiskom do Egypta aj Jordánska a okrem pláží, hotelov, barov a diskoték sa tu nachádza aj najstaršie podmorské observatórium na svete či unikátne delfinárium, ktoré umožňuje delfínom úplne voľný „výbeh“ do mora.

Mŕtve more je najslanším a najnižšie položeným jazerom. Voda je až tak nasýtená soľou, že sa v nej nedá plávať ani ponoriť. Skutočne je pravdou, že si v ňom môžete ľahnúť na vodu a čítať. Na niektorých miestach vytvorila morská voda nánosy bahna, ktoré má blahodarné účinky na zdravie aj krásu. Aj soľ z Mŕtveho mora je veľmi žiadaná pre vysoký obsah minerálov. Podľa povesti na dne jazera ležia zrúcaniny Sodomy a Gomory.

Masada, časť miestnosti s mozaikou

Model Masady s palácmi z čias Heroda Veľkého

Lanovka na Masadu a výhľad na prístupový chodníček s Mŕtvym morom v pozadí

Staroveká pevnosť *Masada* bola postavená Herodesom Veľkým v 1. storočí pred n. l. na ťažko prístupnom vrchu obklopenom skalným masívom. Napriek tomu tu vybudovali nádherný komplex s palácmi a bohato zdobenými miestnosťami, z ktorých sa zachovali len fragmenty, mozaikové časti podláh však udivujú svojou krásou ešte aj dnes. Počas prvej židovskej vojny bola Masada miestom posledného odporu Židov voči Rimanom. Dodnes je pre Židov pamätným miestom, ktoré navštevujú s posvätnou úctou. Pevnosť sa nachádza neďaleko Mŕtveho mora, na južnom okraji Judskej púšte. Túto oblasť nazývajú pre jej vyprahnutosť aj Údolie tieňov smrti. Dnes sa dá na vrchol vyviezť lanovkou a je tu múzeum. Táto pamiatka je zapísaná na zozname svetového dedičstva UNESCO.

Bývalé hlavné mesto *Tel Aviv* sa nachádza na pobreží Stredozemného mora. Je to moderné mesto známe architektúrou Bauhausu. Okrem pláží, množstva barov, kaviarní, reštaurácií a obchodov tu nájdeme aj veľa galérií a múzeí. Z pahorku nad štvrtťou *Jaffa* je najkrajší výhľad na panorámu Tel Avivu. Neďaleko pobrežia sa nachádza skala, na ktorej podľa gréckej mytológie, čakala nešťastná Andromeda na to, kedy sa vynorí Kraken a zožerie ju. Je dobrým východiskom pre návštevu Cezarei, Haify, ale aj Galiley.

Okolie Masady - Údolie tieňov smrti

Najzelenšia severná časť krajiny je *Galilea*, kde kedysi kráčať, kázal a konal zázraky Ježiš Kristus. Srdcom Galiley je Galilejské more, známe aj ako Genezaretské jazero. Na mieste s najkrajším výhľadom na jazero stojí Hora Blahoslavenstiev, kde Ježiš uskutočnil zázrak rozmnoženia rýb a chleba. Smerom na západ od Galilejského mora je mestečko Kána, kde vykonal prvý zázrak v podobe premenenia vody na víno. Odtiaľ je to už len kúsok do Nazarethu, kde stojí najväčší kostol v krajine a kde archanjel Gabriel zvestoval Panne Márii, že bez poškvrny počala Spasiteľa sveta.

Hlavné mesto Izraela, cieľ pútnikov z celého sveta, je *Jeruzalem*. Pre kresťanov, židov, či moslimov je Jeruzalem svätým mestom. Spleť kultúr a náboženstiev tu žije vo veľmi tesnej blízkosti. Najlepšie to vidieť v Starom Meste, kde je na ploche jedného štvorcového kilometra moslimská, židovská, kresťanská aj arménska štvrť. Jeruzalem je natoľko zaujímavé miesto, že si zasluží samostatné rozprávanie v niektorom z nasledujúcich čísiel magazínu.

Tretím najväčším izraelským mestom je *Haifa*. Rozkladá sa od brehov Stredozemného mora až po svahy hory Karmel. Pamiatok tu veľa nie je, no tunajšie slávne Bahajské záhrady stoja za návštevu. V čele zelených terás sa týči svätyňa náboženstva Bahá'í – Bába. Stúpanie terasami je dosť namáhavé, no záhrady nás cestou odmeňujú skvelou relaxačnou atmosférou, plnou voňavých kvetín, sviežeho vzduchu a úžasného výhľadu na celú Haifu. Komplex je súčasťou svetového dedičstva UNESCO.

Aj Haifa disponuje kilometrami krásnych pláží a nachádza sa tu najväčší izraelský prístav.

Izrael je skutočne úchvatná krajina a pri jednej ceste je ťažko obsiahnuť všetky jej zaujímavosti. Našincami môžu trochu vystrašiť ozbrojenci so samopalmi, ktorých stretne na všetkých strategických miestach. Rovnako aj dôkladné prehliadky, nielen na letisku. Je to cena za bezpečnosť, lebo pretrvávajúci konflikt medzi Židmi a Arabmi predstavuje stále nebezpečenstvo teroristických útokov. Ale bohatstvo pamiatok a prírody za návštevu rozhodne stojí.

jedáliček

TATIANA STANOVÁ

KURKUMA

ZÁZRAČNÝ ZLATÝ PRÁŠOK

Kurkuma, nazývaná aj indický šafrán, je korenie žltej až oranžovej farby. Má korenistú vôňu a mierne pálivú chuť. Získava sa z koreňov rastliny *Curcuma longa*, čo je d'umbierovitá rastlina, ale je príbuzná aj so šafránom a má pekné kvety. Tvorí základ zmesi korenia karí, ktoré sa hojne využíva v jedlách, predovšetkým ázijskej kuchyne. Vstrebateľnosť kurkumy zlepšuje piperín z čierneho korenia, preto by sa tieto koreniny mali používať spolu.

Kurkuma obsahuje vzácne látky s priaznivými účinkami na zdravie. Je to predovšetkým kurkumín – s antioxidantnými, protizápalovými a protirakovinovými účinkami. Okrem neho obsahuje aj vitamíny, najmä B, C a E a minerály, predovšetkým mangán, meď, železo a draslík, ale aj vlákninu. Vďaka kapsaicínu a piperínu má mierne pálivú chuť.

Kurkuma má širokospektrálne účinky, je vhodná na vnútorné použitie, ale i na pokožku.

- posilňuje imunitu,
- napráva poruchy tráviacej sústavy, čím podporuje chudnutie,
- zlepšuje činnosť pečene a priaznivo pôsobí pri pečenejých problémoch,
- posilňuje žalúdok,
- znižuje vysokú hladinu cholesterolu,
- podporuje vylučovanie žlče,
- ovplyvňuje pozitívne procesy pri zápalových poškodeniach kĺbov, ako je napr. reumatoidná artritída,
- zlepšuje činnosť mozgu, čím znižuje riziko Alzheimerovej choroby.

Ako vyplýva z uvedeného, kurkuma má skutočne pozitívne účinky na zdravie. Pri jej užívaní je veľmi potrebné byť opatrný, pretože vyššie dávky kurkumínu môžu spôsobiť zdravotné problémy:

- pri žlčových kameňoch (kurkuma zvyšuje vylučovanie žlče),
- pri závažných poruchách pečene,
- pri poruchách zrážanlivosti krvi,
- pri problémoch s počatím a počas tehotenstva.

ZLATÉ MLIEKO

Zlaté mlieko neobsahuje čiastočky zlata, ale je priam nabité zdraviu prospešnými látkami. Má priaznivé účinky na detoxikáciu organizmu, posilnenie imunity, podporu trávenia a prečistenie tráviaceho traktu. Podporuje tiež metabolizmus a zvyšuje chuť do jedla, avšak zároveň eliminuje tuky v tele, vysoký cholesterol aj znižuje vysoký krvný tlak. Slúži aj na podporu prevencie vzniku kardiovaskulárnych ochorení a na prečistenie obličiek a močových ciest, pretože má močopudné účinky. Zlepšuje kvalitu pokožky, nechtov a vlasov, upravuje spánok, upokojuje nervový systém, eliminuje stres a nepokoj.

Príprava trvá asi 20 min.

Ingrediencie:

2 šálky mlieka (obyčajného alebo rastlinného, napr. mandľového)
1 lyžička prášku z kurkumy
1 lyžička mletej škorice, 1 lyžička medu
štipka zázvoru, čierneho korenia, kardamónu, chilli
1 lyžička kokosového oleja (nemusí byť)

Postup: 1 šálku mlieka privedieme do varu, ale nevaríme, pridáme kurkumu a dobre premiešame. Necháme trochu vychladnúť a pridáme ostatné ingrediencie.

BRYNDZOVÁ NÁTIERKA S KURKUMOU

Príprava trvá asi 15 min.

Ingrediencie:

250 g bryndze
ľanový olej
kurkuma
cibuľa a čierne korenie

Postup: Do misky dáme bryndzu a nadrobno nakrájanú cibuľu, pridáme kurkumu, mleté čierne korenie a ľanový olej tak, aby po premiešaní zmes vytvorila nátierku (ani príliš hustú, ani riedku).

Môžete si pripraviť aj klasickú bryndzovú nátierku, do ktorej namiesto mletej papriky pridáte kurkumu a mleté čierne korenie.

ČAJ Z KURKUMY

Uvarte 0,5 litra vody, pridajte jednu kopcovitú čajovú lyžičku kurkumy a nechajte 10 minút odstáť.

Preced'te.

Po vychladnutí dochuťte medom, škoricom, prípadne šťavou z pomaranča alebo citróna a štipkou čierneho korenia.

Čaj pijeme ráno, pretože dodáva energiu a chuť do dňa.

Po 2 mesiacoch si treba dať aspoň dvojtýždňovú prestávku, pretože aj zdravého veľa škodí.

vianočné spájanie

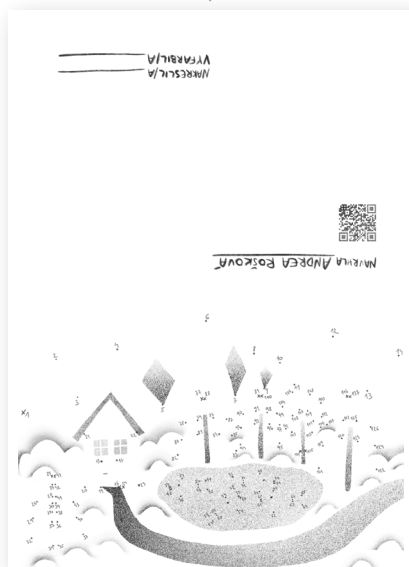
VIANOCE SPÁJAJÚ ĽUDÍ. MY SPÁJAME VÁS. VY SA SPÁJATE S NAMI. MÔŽETE SPÁJAŤ ČÍSLA. A POTOM SA SPOJIŤ S BLÍZKYMI. A TÍ SA PRIPOJA K VÁM.

PRETO SME PRE VÁS PRIPRAVILI SPÁJACIU HRU. NASLEDUJÚCU STRANU SI MÔŽETE VYTLAČIŤ A V STREDE PREHNÚŤ. POTOM UŽ

STAČÍ LEN POSPÁJAŤ body:

x 1 – x 15	x 53 – x 60	x 89 – x 100
x 16 – x 24	x 61 – x 68	x 10 – x 115
x 25 – x 44	x 69 – x 76	x 116 – x 127
x 45 – x 52	x 77 – x 88	

POTOM MÔŽETE OBRÁZOK DAROVAŤ NAPRÍKLAD VNÚČATÁM ALEBO PRAVNÚČATÁM, ABY HO VYFARBILI.

NAKRESLIL/A
VYFARBITL/A

NAVRIHLA ANDREA ROŠKOVÁ

DOPRAJTE SI BEZPEČNÚ JESEŇ ŽIVOTA
OKRESNÉ RIADITEĽSTVO PZ V BRATISLAVE I

BLÍŽI SA ČAS VIANOČNÝCH NÁKUPOV

PREDVIANOČNÉ OBDOBIE SO SEBOU KAŽDOROČNE PRINÁŠA NÁVŠTEVU OBCHODOV PRÍPADNE ZAOBSTARANIE DARČEKOV PRE NAŠICH BLÍZKYCH CEZ INTERNET. JE TO AJ ČAS, KEDY VO ZVÝŠENEJ MIERE ÚRADUJÚ PODVODNÍCI A ZLODEJI. NA ČO SI DAŤ V TOMTO SMERE POZOR?

NÁKUPY CEZ INTERNET

Veľa ľudí preferuje výber darčiek bez návštevy obchodných centier. Nakupovanie cez internet je rýchle a pohodlné, no treba si pri ňom dávať pozor. Nakupujte cez overených predajcov, ktorých poznáte. Ak sa jedná o neznámeho predajcu, najprv si ho preverte. Skúste si pozrieť recenzie, jeho kontaktné údaje, sídlo firmy a či má vypracované obchodné podmienky. Môže sa totiž jednáť o falošnú stránku podvodníkov, ktorí od vás vypýtajú peniaze za tovar, ktorý k vám nikdy nedorazí.

Platbu pri nákupe realizujte bezpečným spôsobom. Ak zvolíte platbu kartou, skontrolujte si zabezpečenie stránky, na ktorú vás predajca presmeroval. V prípade, že v tomto smere nie ste skúsení a máte obavy, zvolte radšej platbu na dobierku.

PRAKTIKY SO ZÁSIELKAMI

Predvianočný zhon, kedy je Slovenská pošta vyťažená, radi zneužívajú podvodníci. Tí zvyknú zasielať falošné SMS, MMS či e-maily na úhradu fiktívnych poplatkov – napr. za doručenie zásielky, za zmenu doručenia či uloženia zásielky, colných poplatkov... Dôležité je nezadávať údaje o platobných kartách či bankových účtoch, ktoré môžu byť zneužitú. Slovenská pošta nikdy nežiada prostredníctvom SMS, MMS či e-mailov úhradu žiadnych poplatkov, ani za colné konanie, ani nesprostredkúva žiadne platby.

PODOMOVÍ PREDAJCOVIA

Môže sa stať, že k vám zavítajú podomoví predajcovia s veľmi výhodnou ponukou produktov

alebo služieb, ktoré vám v konečnom dôsledku viac uberú, ako pridajú. Tzv. „šmejdi“ môžu lákať na uzatvorenie nevýhodných zmlúv. Časté sú príklady rozličných kuchynských potrieb, výživových doplnkov na podporu zdravia, dodávanie plynu a elektriky, prípadne stavebných prác. Ak máte pochybnosti a neviete si v pokoji prečítať celé znenie zmluvy (písaná drobným písmom) alebo jej nerozumiete, radšej bez prítomnosti svojich blízkych také zmluvy neuzatvárajte. Ideálne si cudzích ľudí ani nepúšťajte do domu a neostávajúte s nimi osamote.

NEDAŤ ŠANCU ZLODEJOM

Ak sa chystáte nakupovať do obchodov, chráňte si svoje osobné veci, doklady a peniaze. Nenechávajte ich na miestach, odkiaľ je ich možné ľahko vytiahnuť, napríklad v zadnom vrecku nohavíc, vo vrecku kabáta, na vrchu kabelky alebo nákupnej tašky. Ak je to možné, vyhýbajte sa tlačeniciam a preplneným davom ľudí. Predísť krádežiam prípadne znížiť ich riziko možno aj tým, že si pri vyberaní tovaru z regálov nenechávajte kabelky a tašky v nákupných vozíkoch alebo zavesené na rukoväti vozíka. Po zaplatení tovaru si treba peňaženku najprv odložiť do kabelky a tú riadne zatvoriť. Pri nákupoch odporúčame využívať možnosť platby platobnou kartou a nenosiť pri sebe väčší obnos peňazí. Ak patríte k tým, čo potrebujú mať zapísaný PIN kód, nikdy ho nemajte uložený spolu s platobnou kartou.

ŠŤASTNÉ A VESELE STARÉ MESTO

STARÉ MESTO OŽIJE V ADVENTOM ČASE PESTRÝM PROGRAMOM, NA SVOJE SI PRÍDU MILOVNÍCI KONCERTOV, DIVADLA, LITERATÚRY, V PROGRAME SÚ AJ TVORIVÉ DIELNE ČI PRECHÁDZKY MESTOM SPOJENÉ S DOBRODRUŽNÝM PÁTRANÍM.

NA HVIEZDOSLAVOVOM NÁMESTÍ SPRÍJEMNIA TRADIČNÉ VIANOČNÉ TRHY KONCERTY KVALITNEJ HUDBY. NO NEBUDEME KONCERTOVAŤ LEN NA TAM. POZÝVAME VÁS DO STATOMESTSKÝCH ULÍC, HORSKÉHO PARKU, ROZOVUČÍME PODCHOD ŠTUDENTOV 16. NOVEMBRA AJ TRHOVISKO ŽILINSKÁ.

STAROMESTSKÉ VIANOČNÉ TRHY 2022 HVIEZDOSLAVOVO NÁM.

1. 12.

18:30–20:30 BLUESOVÝ ADVENT II.
(Bluesweiser, The Heysek Band)

2. 12.

17:00 MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL
ADVENTNEJ A VIANOČNEJ
HUDBY
18:00 FIDLIKANTI
19:00 LUDO KURUC BAND

3. 12.

17:00 DETSKÝ PROGRAM
18:00 PAPER MOON TRIO
19:00 KAVIARENSKÝ ORCHESTER
ANDREJA ZÁHORCA

8. 12.

16:00 VYSTÚPENIA DETÍ
ZO STAROMESTSKÝCH ZŠ A MŠ
18:30–20:30 BLUESOVÝ ADVENT III.
(Veteráni zo Salon Dore, J. Schweigert
and L. Hrončiak duo)

9. 12.

17:00 GYMNÁZIUM VAZOVOVA
18:00 HEADMOVERS
19:00 MILOŠ BIHÁRY & DJANGO
GYPSY JAZZ TRIO

10. 12.

16:00 DETSKÝ PROGRAM
17:00 PETER LIPA ML.
A SVETLANA RYMARENKO
18:00 PRESSBURGER KLEZMER
BAND
19:00 ORCHESTER JEANA
VALJEANA

15. 12.

16:00 VYSTÚPENIA DETÍ
ZO STAROMESTSKÝCH ZŠ A MŠ
18:00–20:30 BLUESOVÝ ADVENT IV.
(Blues Rules, PP Band)

16. 12.

18:00 FS STUDIENKA A SPEVULE
19:00 ROCKIN´BALLS
20:00 DJ

17. 12.

16:00 DETSKÝ PROGRAM
17:00 FUNKIEZ
18:00 TRADITIONAL & REVIVAL
JAZZ BAND
19:00 SILVIA JOSIFOSKA TRIO

31. 12.

ROBO PAPP, EVERLONG A INÍ.

ŠŤASTNÉ A VESELÉ STARÉ MESTO

1. 12., 17:00

LADIES ENSEMBLE, vianočná nálada s komorným kvartetom. Podchod študentov 16. novembra (Hodžovo nám.)

2. 12., 15:00–18:00

VIANOČNÝ KREATÍVNY WORKSHOP s Jankou Šturdíkovou.

Vstup voľný. Registrácia: martina.misikova@staremesto.sk
Staromestská galéria Zichy, Ventúrska 9, vchod z ulice

2. 12., 18:00

PUNČ NA NÁDVORÍ SO STROONOM, koncert Stroona a vianočný punč. Nádvorie Zichyho paláca, Ventúrska 9

3. 12., 10:00

GROOVE49: JAZZOVÉ VIANOCE
Pred kaviarňou Sväg, Kozia ul.

4. 12. 2022

14:00 ZUZANA SUCHÁNKOVÁ
15:00 PÁNKO
Horáreň, Horský Park

8. 12., 17:00

PREDVIANOČNÉ A VIANOČNÉ ZVYKY V STAREJ BRATISLAVE

Ako sa Bratislavčania pripravovali na vianočné sviatky? Čo patrilo k obľúbeným predvianočným a vianočným tradíciám? Rozprávať o tom bude sprievodkyňa H. Navrátilová. Moderuje A. Turanská. Vstup voľný. Registrácia: eva.kostalova@staremesto.sk
KC Gaštanová 19

10. 12., 14:00–17:30

MIKULÁŠ PO MIKULÁŠI

Drôtikovanie s Rodinným centrom Prešporkovo, Rozprávky z kráľičej nory od Š. P. Kráľika, knižky z vydavateľstva Brak, horúca čokoláda a o 16:30 divadlo

Morgonrock s vianočným predstavením Zlaté prasa.

Vstupné: 5€/osoba (v cene je občerstvenie a mikulášsky balíček).

Program: [FB/Pistoriho palác](#)
Pistoriho palác, Štefánikova 25

13. 12., 16:00–19:00

ŠŤASTNÉ A VESELÉ NA ŠKOLSKEJ
Predstavenie Baletného štúdia M. Thierovej a detí z dramatického krúžku, výtvarné workshopy nielen pre deti, vianočný punč a Betlehemci v podaní divadla Ívery. Program: [FB/skolska14](#), KC Školská 14

13. 12.–31. 12. 2022.

VIANOČNÉ PÁTRANIE alebo NETRADIČNÁ VYCHÁDZKA OD LUCIE DO SILVESTRA

Pripravili sme pre vás výstavu veľkopošných pohľadníc starej Bratislavy. Nepovieme vám, kde je, ale vyzývame všetkých, po dobrodružstve túžiacich pátračov, aby ju objavili v uliciach Starého Mesta. Podarí sa vám vypátrať všetkých 10 fotografií? Ak áno, pošlite nám dôkazy (čísla pohľadnice, názov ul., kde sa nachádza alebo fotku) na eva.kostalova@staremesto.sk, do 31. 12. 2022. Pre 10 pátračov máme pripravené odmeny.

15. 12., 17:00

ZELEŇ U VÁS DOMA II.: VIANOČNÝ VENIEC

Naučíme vás vytvoriť si ručne viazaný veniec zo živých rastlín, ktoré postupne uschnú a tak zostanú večné. Vstupné: 10 € (2 € návštevníci nad 65 rokov a deti do 7 rokov), materiál na workshop je zahrnutý v cene. Rezervácie lístkov: daria.chriastelova@staremesto.sk
Pistoriho plác, Štefánikova 25

17. 12., 10:00

LES SIRÈNES

Výber svetových kolied v podaní ženského komorného zboru.

Zbormajster: L. Kunst
Trhovisko Žilinská

17. 12., 17:00

LES SIRÈNES

Organ: M. Jakubiček (CZ), zbormajster: L. Kunst.
Dóm sv. Martina

18. 12., 18:00

VIANOCE S NAMI
22 MUSICA BRATISLAVENSIS

Jesenný cyklus.
Účinkuje: MUSICA AETERNA, umelecký vedúci P. Zajíček, sólo: M. Masaryková (soprán), R. Kubínová (flauta), M. Mestická (flauta). Vstupenky: ticketportal.sk, na mieste hodinu pred koncertom. Hudobný salón Zichyho paláca, Ventúrska 9

20. 12., 18:00

ÁRIE A PIESNE

Vianočný koncert.
Účinkujú: B. Ferancová, T. Hajzúšová (spev), M. Rodriguez Brüllová (gitara). Vstup voľný.
Hudobný salón Zichyho paláca, Ventúrska 9

13
DEC

31
DEC

VIA NOČNÉ PÁ TRA NIE

NETRADIČNÁ VYCHÁDZKA
OD LUCIE DO SILVESTRA

PRIPRAVILI SME PRE VÁS VÝSTAVU
VEĽKOPLOŠNÝCH POHĽADNÍC STAREJ
BRATISLAVY. NEPOVIEME VÁM KDE JE, ALE
VYZÝVAME VŠETKÝCH, PO DOBRODRUŽSTVE
TÚŽIACICH PÁTRAČOV, ABY JU OBJAVILI
V ULICIACH STARÉHO MESTA. PODARÍ SA VÁM
VYPÁTRAŤ VŠETKÝCH 10 POHĽADNÍC?
AK ÁNO, POŠLITE NÁM DÔKAZY: ČÍSLO
POHĽADNICE SPOLU S NÁZVOM ULICE, KDE
SA NACHÁDZA, PRÍPADNE JEJ FOTKU.
PRE 10 PÁTRAČOV MÁME PRIPRAVENÉ ODMENY.

Dôkazy posielajte do 31. 12. 2022, na email: eva.kostalova@stare mesto.sk
Pomôcka (GPS súradnice) budú zverejnené od 13. 12. na:
[facebook/skolska14](https://www.facebook.com/skolska14) alebo
<https://staromestskekluby.wixsite.com/kulturavstaremmeste/>

PROGRAM STAROMESTSKEJ KULTÚRY

koncerty

2. 12., 19:00

JEDNOFÁZOVÉ KVASENIE

Folkový vianočný koncert

Hrajú: M. Janoušek, D. Valúch,

K. Svozil a hosť trio Prešporok

Vstupenky: [goout.com](https://www.goout.com)

TICHO a spol., Školská 14,

tichoaspol.sk, 0944 351 537

13. 12., 19:30

SLNOVRAT

Multižánrové podujatie ktoré spája
výtvarné umenie a avantgardnú
súčasnú hudbu. Výstava maliarky
R. Doganovej spojená so svetovou
premiérou autorskej hudby
skladateľa K. Ilievského. Slnovrat je
spojením rôznych druhov umenia,
prostredníctvom ktorých sa poze-
rá na svet bulharskej a slovenskej
kultúry.

Účinkujú: L. Harvanová (husle)

a K. Stoyanov (bicie nástroje)

Podujatie sa koná s finančnou podporou Fondu
na podporu kultúry

národnostných menšín MKSR.

Pistoriho palác, Štefánikova 25

13. 12., 18:00

ALBRECHTINA:

(NE)ZNÁMA HUDBA 2022

Alexander Moyzes, Mikuláš Moyzes:
sláčikové kvartetá, Moyzesovo kvar-
teto, Mucha Quartett.

Hudobný salón Zichyho paláca,

Ventúrska 9

divadlo

1. 12., 19:00

N. V. GOGOL: REVÍZOR, premiéra
Vstupenky: na mieste, polhodinu pred predstavením, Divadlo Ívery, Školská 14, divadloivery.sk

1.–3. 12., 19:00

ŠÍÍKAGO? ŠICCC! ŠICCC!
Predstavenie účastníkov Dramatického kurzu / Kurzu rozvoja osobnosti v divadle Meteorit.
Vstupenky: ticketportal.sk
Info: meteorit-theatre.com
Pistoriho palác, Štefánikova 25

5. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: HEREČKY (MILUJ BLÍŽNEHO SVOJHO)
Hrajú: Z. Kronerová, D. Abrahámová, G. Dzuríková, V. Horján.
Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

6. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: VÁŽENÍ SUSEDIA, ZAMYKAJTE VCHOD
Hrajú: L. Vráblicová, R. Ondrejkočová, V. Horján. Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

8. 12., 19:00

N. V. GOGOL: REVÍZOR
Vstupenky: na mieste, polhodinu pred predstavením, Divadlo Ívery, Školská 14, divadloivery.sk

8. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: VÁŽENÍ SUSEDIA, ZAMYKAJTE VCHOD
Hrajú: L. Vráblicová, R. Ondrejkočová, V. Horján. Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením

Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

9. a 10. 12., 19:00

AMADEUS '22, predpremiéra a premiéra, divadlo TICHŤO a spol.
Autorská inscenácia na motívy hry od P. Shaffera
Účinkujú: M. Noga, J. Horváth, S. Lasoková, M. Klinčúch
Autori a úprava dramatického textu: E. Fifíková, J. Horváth, R. Horňák
Réžia: R. Horňák
Vstupenky: goout.com, TICHŤO a spol., Školská 14, tichoaspol.sk, 0944 351 537

10. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: HUPS! (BUDÚCNOSŤ UŽ NIE JE ČO BÝVALA)
Hrajú: Z. Kronerová, V. Horján, D. Hartl, V. Klimáček. Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

12. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: HORÚCE LETO 68 (AKO SME UTEKALI)
Hrajú: Z. Kronerová, G. Dzuríková, M. Maťová. Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

14. 12., 19:00

D. MACMILLAN, J. DONAHOE: VŠETKY ÚŽASNÉ VECI
divadlo TICHŤO a spol.
Monodráma v podaní skvelého Mira Nogu je pútavým rozprávaním o živote muža, ktorý vyrástol v tieni opakovaných pokusov svojej mamy o samovraždu. Hovorí nám svoj vlastný príbeh, príbeh milujúceho syna, ktorý sa rozhodol vytvoriť zoznam všetkého úžasného, čo na tomto svete je, aby svojej mame dokázal,

že každý deň môže objaviť niečo nové, prečo stojí za to žiť. Podarí sa mu ju presvedčiť? A podarí sa mu o tom presvedčiť samého seba?

Réžia: R. Horňák

Účinkuje: M. Noga

Vstupenky: goout.com, TICHŌ a spol., Školská 14, tichoaspol.sk, 0944 351 537

17. 12., 20:00

DYCH LUKAVICKÝCH ZÁPISKOV

Inscenované čítanie hry Viki Janouškovej napísanej na motívy knihy Hany Ponickej. V tomto roku uplynulo 100 rokov od narodenia spisovateľky a disidentky Hany Ponickej, 45 rokov od Prehlásenia Charty 77 a deň 10. 12. je ustanovený ako Svetový deň ľudských práv.

Lukavické zápisky Hany Ponickej sú tým najprirodzenejším a stále inšpiratívnym priesečníkom všetkých troch tém.

Účinkuje: Z. Kronerová a M. Ďuriš

Réžia: V. Dubačová

Vstupenky: goout.com, TICHŌ a spol., Školská 14, tichoaspol.sk, 0944 351 537

17. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: SOCÍK SLADKÝ SO-CÍK (ALKOHOLICKÝ SPRIEVODCA SOCIALISTICKOU BRATISLAVOU)

Hrajú: D. Abrahámová, V. Horján, M. Meľo, V. Plevčík, A. Vargová, R. Dang Vanová, Z. Džadoň

Live hudba: Z. Džadoň

Réžia: V. Klimáček

Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

18. 12., 19:00

NIČ SA NESTALO

divadlo TICHŌ a spol.

Monodráma o žene, ktorá sa snaží prísť na to, prečo podviedla manžela, a necíti žiadnu vinu.

Réžia: M. Jasaň

Účinkujú: L. Ondrušová a D. Ratimorský
Vstupenky: goout.com, TICHŌ a spol., Školská 14, tichoaspol.sk, 0944 351 537

19. 12., 19:00

ČAKANIE, Stopy snov

Autorská inscenácia vypovedá o pocite absencie, nedosiahnuteľnosti a túžby. Čo sa stane s našou túžbou, keď ju nemôžeme uskutočniť v reálnom svete?

Účinkujú: E. Andruška, T. Blažeková, M. Buzalka, B. Dragúňová, J. Frištácky, M. Jariabková, L. Kováčová, A. Lehotská, D. Pomichalová

Réžia: M. Benčík

Vstupenky: goout.com, TICHŌ a spol., Školská 14, tichoaspol.sk, 0944 351 537

19. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: BARBIE HĽADÁ KENA, premiéra

Hrajú: G. Dzuríková a V. Horján

Réžia: V. Klimáček

Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

21. 12., 19:00

AMADEUS '22

divadlo TICHŌ a spol.

Autorská inscenácia na motívy hry od P. Shaffera

Účinkujú: M. Noga, J. Horváth, S. Lasoková, M. Klinčúch

Autori a úprava dramatického textu: E. Fifíková, J. Horváth, R. Horňák

Réžia: R. Horňák

Vstupenky: goout.com, TICHŌ a spol., Školská 14, tichoaspol.sk, 0944 351 537

21. 12., 19:00

D. CHARMS: CIRKUS MADRAŠ

Podivuhodní klauni, extravagantní artisti aj šialené krotiteľky zvierat tvoria surrealistické panoptikum čudesného cirkusu, do ktorého sa márne snaží dostať Nezbedkin,

človek, ktorý nemá talent, iba túžbu vystupovať v cirkuse. Predstavenie je vhodné aj pre deti od 5 rokov. Vstup voľný.

Divadlo bez domova
Pistoriho palác, Štefánikova 25
divadlobezdomova.sk, 02/52 49 85 08

22. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: EVA ROBÍ Z DOMU (ESCAPE ROOM)

Hrajú: E. Sakalová, V. Horján, A. Jančina, N. Fašánková. Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením
Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

28. 12., 19:30

V. HORJÁN: ADRENALÍN (PÄŤ RÁD NA DOBRÝ ROZCHOD)

Hrá: V. Horján, spolupráca na texte a réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením
Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

29. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: VÁŽENÍ SUSEDIA, ZAMYKAJTE VCHOD

Hrajú: L. Vráblicová, R. Ondrejčkovičová, V. Horján
Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením
Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

30. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: MUŽI SA MINULI (DÁŠA, RÚT & SISA)

Hrajú: A. Vargová, V. Horján, M. Meľo, M. Hronský
Réžia: S. Ferancová
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením
Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

31. 12., 19:30

V. KLIMÁČEK: BARBIE HĽADÁ KENA

Hrajú: G. Dzuríková a V. Horján
Réžia: V. Klimáček
Vstupenky: ticketportal.sk, zvyšné lístky hodinu pred predstavením
Divadlo GUnaGU, Františkánske nám. 7, gunagu.sk

výstavy

23. 11. 2022–31. 1. 2023

R. VONDROUŠ – PEKING 2022

Zimné olympijské hry PEKING 2022 pohľadom fotografa R. Vondrouša. Galéria Nadácie Slovak Press Photo, Zichyho palác, Ventúrska 9
Otvorené: ut 13:00–17:00, str 13:00–17:00, št 13:00–18:00, každá prvá a posledná sobota mesiaca 13:00–18:00

24. 11. 2022–20. 01. 2023

PF-ky

Vystavujú: E. Antal, E. Antalová, M. Balážová, M. Bočkay, K. Bočkayová, M. Cipár, M. Dobeš, R. Fila, V. Hulík, J. Jankovič, D. Kállay, A. Klimo, T. Klimová, V. Kolenčík, T. Kolenčíková, O. Laubert, J. Meliš, M. Meško, I. Minárik, P. Roller, P. Rónai, V. Rónaiová, A. Rudavský, R. Sikora, J. Švec, D. Tóth, M. Urbásek, R. Urbásek a i.
GALÉRIA Z, Ventúrska 9
Otvorené: ut–pi 13:00–18:00

1. 12.0. 2022– 7. 1. 2023

VIEDENSKÁ CESTA

Výstava súťažných návrhov na premenu územia pri petržalskej Viedenskej ceste.
Zichyho palác, Ventúrska 9
Otvorené: po–pi 9:00–18:00, so 13:00–18:00

2. 12.– 30. 12. 2022

OD ČRPÁKA K FUJARE

Fujary, píšťaly, črπάky a sochy Ľ. Straku
Otvorené: ut–so 15:00–19:00
Galéria F7, Františkánske nám. 7

2. 12.–22. 12. 2022

MYSLIEŤ GLOBÁLNE, TVORIŤ LOKÁLNE

Výstava medzinárodného projektu súčasnej textilnej tvorby. Čo môžu znamenať tradičné textilné techniky v 21. storočí? Ako novým spôsobom oživiť

remeslo a lokálnu textilnú tradíciu? Výstava Myslieť globálne, tvoriť lokálne je vyústením rovnomenného medzinárodného projektu realizovaného v rokoch 2019–2021 na bratislavskej VŠVU. Vystavujúci autori: J. Bajus, B. Cepková, B. Gerbócová, R. Jokinen, K. Pichler, A. Sasaki, A. Štepánová Štajglová, J. Zaujecová a absolventi ateliéru Textilnej tvorby v priestore (VŠVU)

Kurátorka: N. Kančevová

Otvorené: ut–ne 14:00–19:00
Pistoriho plác, Štefánikova 25

7. 12.–14. 12. 2022

BRATISLAVA DESIGN WEEK '22 / Krehkosť

Otvorené: denne 15:00–19:00
Staromestská galéria ZICHY, Ventúrska 9, vchod z ulice

13. 12.–22. 12. 2022

SLNOVRAT

Výstava maliarky Radostiny Doganovej.
13. 12., 19:30 SLNOVRAT, koncert.
Výstava spojená so svetovou premiérou autorskej hudby skladateľa K. Ilievského.
Účinkujú: L. Harvanová (husle) a K. Stoyanov (bicie nástroje)
Podujatie sa koná s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.
Pistoriho palác, Štefánikova 25
Otvorené: ut–ne 14:00–19:00
Pistoriho plác, Štefánikova 25

špeciálne pre seniorov

5. 12., 15:30

ZMYSLY A ICH STIMULÁCIA

Prečo je tréning zmyslov také dôležité a ako ich precvičovať.

Prednáška spojená s tréningom pamäti s A. Palkovič

Vstupné: 2€

Pistoriho palác, Štefánikova 25

7. 12., 13:30

INFOSERVIS SENIORA

Vstup len pre členov ZZPO III.

KC Gaštanová 19

pondelky a štvrtky, 12:30–16:30

KLUB SENIOROV

KC Gaštanová 19

každý utorok, 10:00–11:00

ANGLICKÝ JAZYK s k. Bánskou

KC Gaštanová 19

každý utorok, 16:00

ZÁBAVNÉ PC WORKSHOPY

Výroba vianočnej pohľadnice

Lektorka: J. Pechrová

Vstupné: 6€/ 1 stretnutie (3€ seniori)

KC Gaštanová 19

každý štvrtok, 13:30–17:00

JEDNOTA DÔCHODCOV

13:30 cvičenie, 15:00 úradná hodina,

16:00 bridžový klub

KC Gaštanová 19

každý štvrtok

9:30–10:45 NEMECKÝ JAZYK

10:45–12:15 ANGLICKÝ JAZYK-

Prihlasovanie a bližšie informácie:

aksenba@aksen.sk

KC Gaštanová 19

každý utorok, 11:00

SENIORSKÉ MATINÉ

Kino Film Europe, Pistoriho palác,
Štefánikova 25

Vstupné: 4,50 € (seniori 3,50 €)

kino.filmeurope.sk

6. 12. TONI ERDMANN

Každý potrebuje hrdinu.

Komediálna senzácia z festivalu v Cannes, ktorá ohromuje kritiku i divákov, o vzťahu výstredného otca a ambiciózne dcéry.

r. M. Ade, 2016, NEM, 156 min.

Účinkujú: M. Wittenborn, S. Hüller a ďalší.

13. 12. ALCARRÀS

Rodina Solé trávi každé leto zberom broskyň vo svojom sade v Alcarràse, malej dedinke v Katalánsku v Španielsku. Tohtoročná úroda však môže byť ich poslednou, pretože im hrozí vysťahovanie. Prvýkrát čelia neistej budúcnosti a riskujú, že prídu nielen o svoj ovocný sad.

r. C. Simón, 2022, ŠPA/TAL, 120 min.

Účinkujú: J. Pujol Dolcet, A. Otin a ďalší.

20. 12. RODINKA BÉLIER

Hudobná komediálna dráma o dcére nepočujúcich rodičov, u ktorej učiteľ hudby objaví dar krásne spievať. Kto chce pochopiť hudbu, nepotrebuje sluch, ale srdce.

r. E. Lartigau, 2014, FR, 101 min.

Účinkujú: F. Damiens, K. Viard a ďalší.

kurzy a cvičenia

7. 12., 15:00–18:10 MOZGOVÉ INFORMAČNÉ TECHNOLÓGIE

Úvodný interaktívny seminár a workshop. Teoretické základy a praktické cvičenia všetkých aspektov spracovania informácií mozgom – vnem, pružné myslenie, efektívne čítanie, ako si zlepšiť pamäť a kreativitu.

Lektorka: RNDr. M. Lundblad

Uvádzaacia cena: 20€

Počet miest je obmedzený. Registrácia: eva.kostalova@staremesto.sk

KC Gaštanová 19

GITARA pre dospelých aj pre deti

V rámci individuálnych vyučovacích hodín si účastníci osvoja základy hry na gitare. Lektor: I. Denko

Cena: 5€ / vyuč. hodina

KC Gaštanová 19

pondelky, 17:00

PILATES FIT pre začiatočníkov, pokročilých a mierne pokročilých

Cvičenie je obohatené o rehabilitačné prvky, strečing, prvky, jogy, a posilňovanie.

Prihlasovanie: 0905 506 079

Lektorka: Z. Kondé

KC Gaštanová 19

pondelky 18:15

BODYBALANCE

Kombinácia pomalých posilňovacích a strečingových cvičení s relaxačnými cvičeniami.

Prihlasovanie: 0905 731 621,

riabakosova@gmail.com

Lektorka: M. Bakošová

KC Gaštanová 19

pondelky 19:30

YIN JOGA S ĽUBICOU

Meditatívna joga pre uvoľnenie tela a mysle. Prihlasovanie:

lubica.husarova@reformcapital.com

Lektorka: Ľ. Husárová

KC Gaštanová 19

utorky 17:00

ČCHI-KUNG pre začiatočníkov a mierne pokročilých

Tradičné cvičenie pre zdravie a pohodu. Čchi-kung pomáha ľuďom s tráviacimi a žalúdočnými ťažkosťami, vysokým krvným tlakom, tým, čo sú nervózni, bolí ich chrbát alebo trpia migrénami.

Cena: 4€ / 1 cvičenie

Lektor: L. Horniak

KC Gaštanová 19

stredy 17:00

JOGA FLOW

Cvičenie, ktoré buduje silu, flexibilitu a rovnováhu. Joga je cesta spoznávania tela, dychu a mysle, je to spojenie všetkých týchto troch prvkov. Prihlasovanie:

lubica.husarova@reformcapital.com

Lektorka: Ľ. Husárová

KC Gaštanová 19

stredy 18:15

KONDIČNÉ CVIČENIE PRE ŽENY

Lektorka: D. Krošláková

Cena: 4 € / 1 cvičenie

KC Gaštanová 19

štvrtky 10:00

RELAX JOGA

Holistický a komplexný systém vychádzajúci z autenticity tradičného dedičstva jogy s prispôbením na potreby moderného človeka.

Lektorka: V. Diešková.

Cena: 4€ / 1 cvičenie (seniori 2€)

KC Gaštanová 19

štvrtky 17:00

TAI CHI CHUAN

Cena: 4€ / 1 cvičenie

Lektor: L. Horniak

KC Gaštanová 19

kontakty

magazin@staremesto.sk

Alžbeta Marendiaková
Dana Sládeková
+421 (2) 52 49 68 68
alebo 0911 665 273

Staromestské centrum
kultúry a vzdelávania
Školská 14
811 07 Bratislava

program: staromestskekluby.wixsite.com/kulturavstarommeste

Staromestské centrá
kultúry a vzdelávania

Zichyho palác

Ventúrska 9
811 01 Bratislava
informácie: +421 (2) 54 43 16 81
Martina Mišíková, 0903 650 701
martina.misikova@staremesto.sk

Pistoriho palác

Štefánikova 25
811 05 Bratislava
Informácie: +421 (2) 52 49 18 28
Dária Chriateľová
daria.chriastelova@staremesto.sk

Galéria F7

Františkánske námestie 7
811 01 Bratislava
Borivoj Medelský, +421 (2) 54 43 33 35
alebo 0911 238 710
borivoj.medelsky@staremesto.sk

Gaštanová 19

811 04 Bratislava
Eva Košťálová, +421 (2) 54 77 73 66
eva.kostalova@staremesto.sk

fotografie canva.com, divadlo GUnaGU, A. Marendiaková,
D. Sládeková, J. Rozbora, Marian S., Jozef Ď.,
T. Stanová